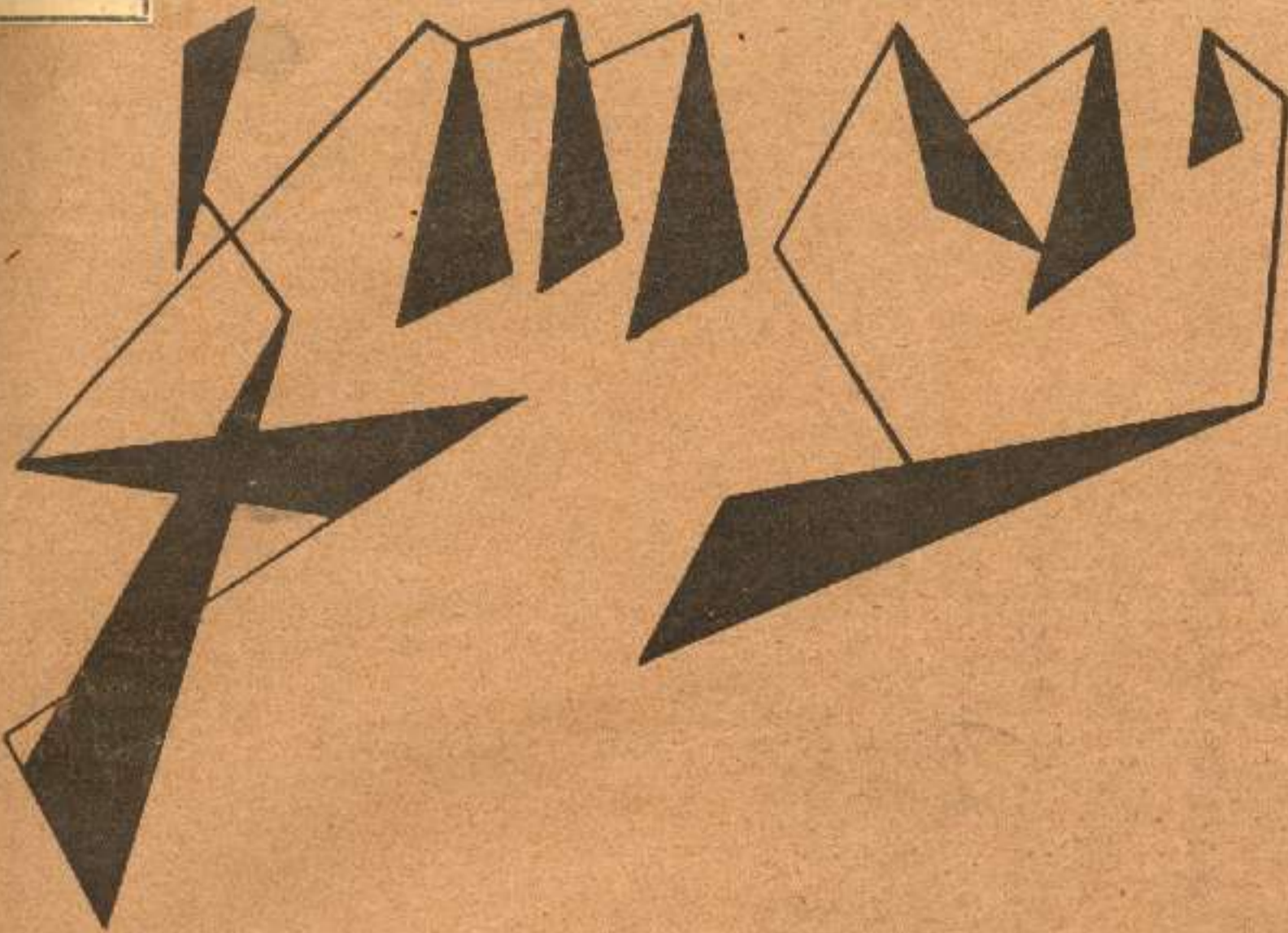

№ 3-67

ყოველკვირეული ჟურნალი

№ 6

ფელიქსი მერაბი

გამომცემი	ს.
მისამართი	ზ.
გამომცემის	№
ფონის	№
საბჭოთა	№ 9770

ფასი 10 კპ.

მორთხორვეთ კორკვერკათიული ჭკვე

„ლილი“

მერქვევთა ამხანაგობა „ლილი“ თაჟისი სამდვილი და ჭვიენური რძით მონბოვა კარგი ბანარი და ახლა აჟართოჟებს თაჟის სექტებს, რითაც შეძლებს მიეცა მსურველთ მიაწოდოს სუჟეტისა რძე ბინახედ, ცბლკუ დაბეჭდილ ჭურჭელით.

რძის დაკვეთა შეიძლება შემდეგ ადგილებს: რედაქცია „კლდე“ გაბაევსკი პერ. № 3. და ქართულ სამეურნეო საზოგადოების მდივანთან: ბარტინსკაია 5.

მიიღება ხელის მოწერა 1913 წლისათვის

უოველ დღიურ გაზეთზე

წელიწადი
მეორე
1913

ლილი

წელიწადი
მეორე
1913

გაზეთის ფასი: ერთი წლით 7 მან., ნახევარი წლით 4 მან., ერთი თვით 4 აბაზი და ცბლკე ნუმრის 1 შაური.

წლიურ ხელის მომწერლებს შეუძლიათ გაზეთის ფასი ამნაირად გადაიხადონ: ხელის მოწერის დროს სამი მანეთი, პირველ მაისს ორი მანეთი და პირველ ენკენისთვესაც ორი მანეთი.

მოსწავლეებს, სათვისტომოებს და სოფლის უფასო წიგნთსაცავ სამკითხველოებს გაზეთი წლიურად ეთმობათ ოთხ მანეთად, ხოლო ნოქრებსა და სოფლის მასწავლებლებს — ხუთ მანეთად.

სამგლოვიარო განცხადების თითო დაბეჭდვა ყველასათვის — სამ მანეთად.

გაზეთის დასაკვეთი ფასი და აგრეთვე სხვა ანგარიშებიც უსათუოდ ამ მისამართით უნდა გამოიგზავნოს: **Кутаись, редакция и контора газеты „ИМЕРЕТИ“, Антону Михайловичу Хеладзе.** სხვანაირად გამოგზავნილ ფულსა და ანგარიშებს რედაქცია თაჟის დროზე ვერ შაიღებს.

33(05)
5-67

№ 6

3 თებერვალი 1913 წ.

ქართული
ბიბლიოთეკა

ვისაც 1913 წლ. არ
გამოუწერია ქურნალი
„კლდე“; იანვრიდან
აღარ ეგზავნება.

ქრველ კვირული საზოგადო. ეკონომ.

მიური და სალიტერატურო ჟურნალი

რედაქცია ღიაა 10—3 საათ.

მისამართი: თბილისი, Габაевский пер. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპუტისა: თბილისი კლდე.

სარჩევნი: მეთაური. ადგილობრივი მართვა-გამგ. ახალი
კანონი. აღ. ყიფშიძისი. ჩვენსი ეკონომიკა. —
რ—გესი. სიმღერა. — ლექსი ვაჟა-ფშაველასი.
იოანე მტბევერი. პ. ინგოროყვასი. პრესა.
შორს საზოგადო საქმეებისკან. — ეკალისა. ქაღთა
საკითხა. ქუთაისელისა. ბაღკანეთის ამი. —
მეომარისა. კორესპონდენცია.

სად არის ამის მიზეზი? რად ვფანტავთ ასე ჩვენს
ლიტერატურულს ძალას, რად ვალევთ ენერჯის
დიდ ნაწილს უმნიშვნელო და არა სასურველ შე-
ხლა-შეჯახებას, როცა საქმე — სამკალი ბევრია და
მომკალნი ასე ცოტანი?

ამის მიზეზი ბევრია. მათი ღრმა ანალიზი
არც ისე ძნელია, მაგრამ ყველანი იმდენად უმნიშ-
ვნელოა საერთო საქმის და მიზანის წინაშე, რომ
მათზე შეჩერებაც არა ღირს, მგონი. ცხადი ერთია
მხოლოდ, — ჩვენი ქურნალ-გაზეთობა უმეტეს ნაწი-
ლად, მიზანზედ, ანუ პრინციპზედ კი არ ეკამათება
ერთი-ერთმანეთს, რადგან უმეტესობას ერთი უმაღ-
ლესი მიზანი აქვს — ეროვნული აღორძინება და გან-
ვითარება — არამედ დაუცხრომელი ბრძოლა წვრილ-
ლების გარშემო ტრიალებს. და მარტო ამით აინ-
სნება, რომ ატეხილი უთანხმოებანი, ყოველთვის
უსიამოვნებას და გულის ტკივილს იწვევენ მკით-
ხველში. ის პრესა, რომელიც ხელმძღვანელიუნ და
იყვეს საზოგადო აზრისა, რომელიც უნდა მიმართუ-
ლებას აძლევდეს საერთო საქმეებს თავისი შეგნებუ-
ლი გათვალისწინებით ყოველი მოვლენისა; რომე-
ლიც უნდა აწარმოებდეს გარკვეულს, მიზან-შეწო-
ნილ პოლიტიკას, — იფანტება, ჰკარგავს უმთავრესს
— წვრილმანებში, რყენის დიადს — უმნიშვნელოთი.

დაღალულს, გულგაწყალებულს უსაფუძვლო
კამათით, მკითხველს, ვეღარ მიუგნია იმ სიძარტლის
გულამდის, რომელსაც ამდენი ხარა-ხურა აფარია.

მერე უჩანს განა ბოლო ამ ენათა და შემეც-

თბილისი 3 თებერვალი
1913 წ.

როცა ებრაელები აწენებდნენ ბაბილონის გო-
ლოლსა, რალაც ღმერთი გაუწყრათ, ენა შეერიათ,
ყველამ სხვა და სხანაირად დაიწყო ლაპარაკი და
საერთო საქმე ჩაიფუშა: ერთმანეთისა აღარა ესმო-
დათ რა და რილას გაკეთება შეეძლებოდათ. ეხლა
თითქო ჩვენც ვაგვწყრომია იელოვა და საერთო სა-
ქმის ღროს ენა შერეული გვაქვს და ერთი ერთმა-
ნეთისა არა გვესმის რა. რომ გადაავლოთ თვალი
ჩვენ „მრავალრიცხოვან“ პრესას, რომ ჩაუკვირდეთ
ჩვენი ქურნალ-გაზეთების მიმართულებას, ადამიანი
გაოცდება, თუ მიზანი და მისწრაფებანი, როგორ
ყველას ერთი გვაქვს თითქო და იმავე ღროს ერთი-
ერთმანეთს სჭამენ სულ უბრალო და უმნიშვნელო
საბაბების გამო, სჭამენ როგორც ფარაონის მკლე
ძროხები და ისევე მკლენი რჩებიან.

ნებათა აღრევას? არას სადმე ზოლი, რომელზედაც შეიძლებოდეს შერიგება, შეთანხმება პრესის და საზოგადოების კონცერტისა, თუ კრილოვის არაკისა არ იყვეს, გარეშე ფრინველთ თამამად შეუძლიანთ გვითხრან: „а вы, друзья, какъ ни салитесь, все въ музыканты не годитесь“?

ჩვენის ღრმა რწმენით და მკირეოდენი გამოცდილებითაც ვიცით, რომ შეთანხმება მაშინ, როცა საშენებელი გოდოლი, ანუ მიზანი ერთი და იგივეა, — ძნელი არ არის. და ის კერძო ინტერესები, ის განსაკუთრებული კერძო მიზნები, ანუ უკეთ რომ ვთქვათ, **ნაწილები საერთო მიზნისა**, რომელსაც ყველანი ვემსახურებით, არ უნდა გვიჩრდილავენ თვით მიზანს.

თორემ, ეხლა ჩვენ პრესას არამთუ არ შეაქვს შეგნება ეროვნული მთლიანობისა ჩვენს საზოგადოებაში და ხალხში, არამედ იმ კავშირსაცა შლის და ჰგლეჯს, რომელიც ბუნებრივად არის დამყარებული; და ათას მტრულ ბანაკებადა ჰყოფს გააფთრება, ისედაც დაკნინებულ ერსა.

ჩვენის აზრით, ჯერჯერობით კარგი იქნებოდა მოგვეხერხებინა როგორმე პერიოდული შეყრა ერთი-ერთმანეთთან პრესის წარმომადგენელთა და გამორკვევა ზოგიერთი საჭირ-ბოროტობისა. კარგი იქნებოდა მოსპობა იმ უნაყოფო კინკლაობისა, რომელსაც დღე-მუდამ შეაქვს გაბოროტება საზოგადოებაში და ყოველ რეალურ საქმეს, ყოველს მოქმედებას მხოლოდ აფერხებს და აძნელებს.

ამიტომ მივმართავთ ჩვენი ეროვნული პრესის ყველა წარმომადგენელთ, ვინც პრინციპიალურ წინააღმდეგობას ვერ დაინახავს ასეთ შეთანხმებაში, გამოსთქვან თავისი აზრიც.

იქნება, საერთო ძალით უკეთ შეიძლებოდეს მოგვარება არა მარტო ჩვენი სიტყვიერი მსჯელობისა, არამედ ყველა იმ კურტულურ-ეკონომიურ დაწესებულებებისა და საქმისა, რომელთაც ნება-ნება საფუძველი ეყრებათ და რომელზედაც უნდა აღმოცენდეს ჩვენი ერის მომავალი ძალონე.

ადგილობრივ მართვა-გამგეობის ახალი კანონი

რუსეთის მთავრობა რომ დამკვიდრდა საქართველოსა და შემდეგ სრულიად ამიერ-კავკასიაში, მხნელ შეუდგა ადგილობრივ მართვა-გამგეობის მოწყობას, მაგრამ მთელი ორმოცი წელიწადი მოანდობა ამ საქმეს და ძლივ-ძლივობით 10 აპრილს 1840 წელს დაამტკიცებინა კანონი ადგილობრივ მართვა-გამგეობისა. დღეს არსებულ მართვა-გამგეობას ჩვენში აი სწორედ ეს 1840 წლის დაძველებული და ხავს მოკიდებული კანონი უდევს საფუძვლად. მთავარ-მართველი პასკევიჩი იმ აზრისა იყო, რომ ადგილობრივი მართვა-გამგეობა საქართველოსა და ამიერ-კავკასიაში ისეთივე უნდა იყვეს, როგორც შიდა რუსეთშია და ძველი საქართველოს კანონები დავიწყებას უნდა მივცეთო. ეს აზრი მთლად შეითვისა „ბრწყინვალე“ სენატორმა ბარონმა განმა და მისი ნამუშევარი, ნაფიქრი და ნააზრევი 10 აპრილს 1840 წ. კანონად იქცა. ამ დღიდან მართვა-გამგეობა ჩვენში იგივეა, რაც რუსეთში, განსხვავება არსებითად არაფერშია. იგივე გუბერნატორები, მაზრის უფროსნი, ბოქაულნი, დარაჯნი და ურიადნიკები, მამასახლისნი და სხვა.

ამ ეამად განძრახულია შესცვალონ და სხვანაირად მოაწყონ ადგილობრივი მართვა-გამგეობა. უპირველეს ყოვლისა აპირობენ მოსპონ სახალხო-სამხედრო მართვა-გამგეობა დაღესტნისა, ყარსისა და ბათუმის ოლქებში და ყველგან, სადაც ეს ინსტიტუტია დაწესებული. შემდეგ ამისა მთელს ამიერ-კავკასიას დასერავენ „უჩასტკებად“. განძრახული უჩასტოკი დღევანდელს საბოქაულოზე ცოტათი დიდი იქნება ტერიტორიით. ზოგს ახლანდელ მაზრაში ოთხი ხუთი უჩასტოკი გამოიჭრება, მაგალითად, გორის მაზრაში.

უჩასტკის უფროსი კაი მოზრდილი მოხელეა, მეექვსე კლასისა და ჯამაგირად ექნება 2500 მ. და 500 მ. სამგზავრო. *) უჩასტკის უფროსს ექნება კანცელარია ორის თანაშემწით, საქმის მწარმოებლით, ეკზეკუტორით, საქმის მწარმოებლის თანაშემწეებით, მწერლებით და სამის უფროსის ურიადნიკით. ყველა ამათ კაი მოზრდილი და თვალსაჩინო ჯამაგირი

*) მისცემენ აგრედვე დამატებით ჯამაგირს დამსახურებულ სამსახურისას.

დაენიშნებათ. მაგალითად საქმის მწარმოებელს 1200 მ. და ურიადნიკს 720 მან.

თბილისისა და ქუთაისის გუბერნიებში განძრახულია ოც-ოცი უჩასტოკი.

მომავალი უჩასტკის უფროსი მოვალე იქნება აასრულოს ის, რასაც დღეს აკეთებენ: მაზრის უფროსი, მოძრიგებელი შუა კაცი და სახელმწიფო მამულების ზედამხედველი. იგია მოვალე გააკეთოს აგრედვე ის, რასაც ინჟენერ-ჰიდრაულიკი აკეთებს. სწავლა-განათლება დიდი უნდა ჰქონდეს უჩასტკის უფროსს, უმჯობესია რომ უნივერსიტეტი ჰქონდეს დასრულებულია.

განძრახული რეფორმა (მე-7 მუხლი) თხოულობს, რომ უჩასტკის უფროსმა იცოდეს ადგილობრივ მკვიდრთა უმრავლესობის ენა. ფრიად საყურადღებოა ეს მოთხოვნა. 112 წელიწადი გავიდა მას შემდეგ, რაც რუსეთი დამკვიდრდა საქართველოსა და ამიერ კავკასიაში და მხოლოდ დღეს შეითვისეს ის უბრალო ჭეშმარიტება, რომ ადგილობრივ კურდღელს ადგილობრივი მწვეარი დაიქვრს ხოლმე. ერისა და ხალხის უფროსმა როგორ უნდა იუფროსოს ერზე, თუ მისი ენა არ ესმის, თუ მის აზრსა და სურვილს თვისის ყურით ვერ მოისმენს. აკი ვერც ისმენდნენ და იგებდნენ და იყო ერთი უშველებელი და დაუსრულებელი ტანჯვა და ვაივაგლახი. ხალხი ზნეობრივ ირყვნებოდა, ძირს ეცემოდა, ხოლო სახელმწიფოს ტყუილ-უბრალოდ ზარალი მოსდიოდა. მადლობა ღმერთს, რომ დღეს მაინც მიხვდნენ ამ ჭეშმარიტების განხორციელების საჭიროებას და ჰსურთ კანონად აქციონ ის, რაც 112 წ. წინად უნდა დაეკანონებინათ. მაგრამ ვინც იცის, თუ რას წარმოადგენს დღევანდელი მებრძოლი, გათამამებული, ხმალომოწვდილი და მოპარპაშე კრუნაციონალიზმი, ის მიხვდება. რომ ვაი თუ ბედნიერი სურვილი კავკასიის მთავრობისა, ცარიელ სურვილად და ოცნებად დარჩეს. ამისი მაგალითი თვალწინა გვაქვს. რა ფართოდ იყო განძრახული ერობა, მაგრამ ამ ჟამად ასეთ ერობაზე სერიოზულად არავინ ბაასობს და ბკობს და მხოლოდ თითო-ოროლა გულ გატეხილი ოპტიმისტი ჟურნალისტი თუ ოცნებობს ერობის შემოდების საჭიროებაზე და ხანდახანობით აწრიპინებს კალამს.

ფართო ერობის მაგიერ განძრახული მომავალი რეფორმა აწესებს ერობის მინაგვარს საუჩასტკო, ანუ სათემო თვითმართველობას, საუჩასტკო კრებას და საუჩასტკო გამგეობას (участковое собрание и участковая управа). კრებამ ის საერო-

ბო საქმენი უნდა განაგოს, რომლის გასაძლოლად ფული არ არის გადადებული საერთო საერობო თანხიდან (108 მუხლი). კრებაზე მონაწილეობას იღებენ გლეხთა წარმომადგენელი, სამსკოლომწიფე, ერთი წარმომადგენელი (108 მუხლი) მთავართაგან თითო წარმომადგენელი ყოველ 1,500 მცხოვრებელზე და კერძო მემამულეთაგან ის, ვისაც უფლება აქვს სახელმწიფო სათათბიროს არჩევნებში მონაწილეობა მიიღოს; იმ პირობით კი რომ კერძო მემამულეთა წარმომადგენელთა რიცხვი არ აღემატებოდეს პირველ ორ რიგის წარმომადგენელთა ერთს მესუთედს.

საქმის წარმოება სათემო თვითმართველობაში რუსულ ენაზე სწარმოებს. ასეთი მოთხოვნა კანონისა (123 მუხლი) ლოლიკურად ეწინააღმდეგება მეშვიდე მუხლს და ნათლად გამოსკვივის ძველი შიში და უნდობლობა. რა ადგილი აქვს წვრილ და პატარა ადგილობრივ საქმის წარმოების დროს სახელმწიფო ენას. რა დააკლდება სახელმწიფოს და რა ზარალი მიადგება მის უმაღლეს ინტერესს, ქართულად, თათრულად ან სომხურად რომ დასწერონ მთიდან სოფელში ანკარა წყარო გამოვიყვანოთ და საჭირო ხარჯი გავილოთ ამისათვისო. კარგის რუსულის მკოდნეს ზორბა ჯამაგირი უნდა და ასეთი ტვირთი წელს მოსწყვეტავს ულონო საუჩასტკო თვითმართველობას.

დღემდის სოფელს უვლიდა და პატრონობდა მამასახლისი თვისის ნაცვლებით. ახლა განძრახულია შემოიღონ ისიც, რასაც რუსეთში ეძახიან „ვოლოსტნოე უბრავლენიეს“. მაშასადამე გავიჩნდება ახალი მოხელე სოფლად „ვოლოსტის სტარშინა“, ანუ მამასახლისი. იგი საბოლოციო საქმეებში ემორჩილება უჩასტკის უფროსს, ხოლო საზოგადო სათემო და საერობო საქმეებში საუჩასტკო გამგეობას, ანუ უპრავას.

აი ესაა უმთავრესი საფუძველი, რომელზედაც აუშენებიათ მომავალი რეფორმა. საბოლოოდ რა საზეს მიიღებს ადგილობრივ მართვა-გამგეობის ასე დაყენებული რეფორმა, ძნელი გამოსაცნობია.

ალ. ყიფშიძე.

ჩვენი ეკონომიკა

I.

ვინმე ნ. „მშრომელს“ ფრიად საინტერესო ცნობები და ციფრები მოჰყავს გაზ. „ხმა კახეთისა“-ში თამბაქოს მოყვანის შესახებ ქიზიყში. მისი ანგარიშით, წელიწადში 100,000 - 400,000 მდე ფუთი თამბაქო მოდის ქიზიყში და მოუწყობელობის გამო გროშის ფასად იყიდება და მშრომელი ხალხი თითქმის არაფერ სარგებელს არ იღებს იქიდან. როგორც ყველა სხვა ჩვენი მეურნეობის დარგში, აქაც ჩარჩები და მოვანშეები ისუქებენ ჯიბეებს. ბატონი „მშრომელი“ წინადადებას აძლევს საზოგადოებას და განსაკუთრებით ქართულ სამეურნეო ბანკს მოაწყოს საწყობი და ფულის დროზედ გაცემით, მშრომელსაც შეღავათი მისცეს და მეტი სარგებლობა და ამით თვითონაც მოგება შეინარჩუნოს. მშრომელის ანგარიშით, ბანკს აქედან 10 - 15-მდე ათასი მანეთი დარჩება წელიწადში ხარჯგარეთი მოგება.

შეუძლიან თუ არა სამეურნეო ბანკს ასეთი საწყობის გამართვა - ეს ძნელი სათქმელია. ცხადი კი მხოლოდ ერთია, რომ ჩვენს მდიდარ ქვეყანას, მდიდარს სამეურნეო ძალით და ნაყოფიერებით - ბატონი არა ჰყავს, თორემ განა მართო თამბაქოს წარმოება ასეთ უნუგეშო მდგომარეობაში? აბა გაიხსენეთ ჩვენი მთიულების, თუშების უბედური მდგომარეობა, რომელნიც იძულებულნი არიან ჩალის ფასად გაჰყიდონ თავისი ძვირფასი ცხვრის მატყლი, რომელსაც მშვენიერი ბაზარი აქვს მოპოვებული საზღვარ-გარედ. გაიხსენეთ კახური ღვინო, რომელის ბაზარი მეტად ფართეა, რომ შესაძლებელი იყვეს მისი ასე ფლანგვა. მოიგონეთ გორის მაზრის მეხილეობა, იმერეთის მეაბრეშუმეობა - და თქვენ თვალწინ გადიშლება მეტად უცნაური სურათები: გვაქვს და ვერ ვსარგებლობთ. ვჩივით სიღარიბეს მაშინ, როცა ბედმა თვით სამოთხეში დაგვასახლა, საცა „ქრისტე ღმერთმა თვისი მადლიანი კალთა დაიბერტყაო“.

რა გვიხსნის ასეთ უმწეო მდგომარეობისაგან? წავიდა ის დრო, როცა იარაღით სწყვეტდა საქართველო თავის ბედ-იღბალს; ჩვენ გვგონია, უნდა წავიდეს ის დროც, როცა მხოლოდ კულტურული ლაყბობით და მწერლობით ვაპირებდით ქვეყნის აშენებას, უნდა ამოიფხიკოს ჩვენი ფსიხოლოგი-დან ის შეცდომა, ვითომც მხოლოდ პოეზიას, ლექსთა

წყობას, თეატრს და სხვა ამ გვარებს ჰქონდეთ უდიდესი და უმაღლესი კულტურული ძირებულება ხალხის ცხოვრებაში.

ყოველი ერის ფიზიკური ძალა, მისი არსებობის საძირკველი უნდა განმტკიცებული იყვეს მისი ეკონომიური ცხოვრებით. ეხლანდელი ხანა ჩვენ ძალაუნებურად გვაბამს სხვა ერთა ფერხულში და გვაკავშირებს მათთან ეკონომიურის მხრით.

უნდა გადავადგლოთ თავად-აზნაურული კუდაბზიკობა და მთავარი ყურადღება მივაქციოთ ჩვენს ეკონომიურს აღორძინებას.

აქამდის ქართველი კაცის ფსიხიკა ვერ შერჩებია იმას, რომ ღერძმა ეკონომიური ცხოვრებისამ უნდა მძლავრად დაიხვიოს ზედა ვაქრობა-მრეწველობაც, ინტენსიური მეურნეობა, მიწის სიმდიდრის დამუშავებაც. აქამდის ვერ მოგვიშორებია თავიდან ცრუ სირცხვილი, რომ ვაქრობა - არა საკადრისი ხელობაა, აქამდის ვერ შევჩვევივართ იმ აზრს, რომ ყოველ მისწრაფებას - ძალა ეკონომიურ საფუძველში უნდა ჰქონდეს.

ჩვენ ხან ვჩივით, რომ ერთად-ერთი რეალური ძალა, აქამდისაც თავ-აზნაურობის კრებულია, როგორც ორგანიზაცია; ხან გვინდა პოლიტიკური ლოზუნგებით შევაგროვოთ ჩვენი ძალები და თავი მოვიტყუოთ, ვითომ მართლაც ძალა გვაქვს; ხან ვამაყობთ წარსულის დიდებით და გვინდა ეხლანდელი ჩვენი უნუგეშო მდგომარეობა წარსულით ფონს გავიყვანოთ, როდესაც ჩვენ ხელთა, ნამდვილი, უტყუარი ძალა, რომელსაც არ უმტყუნია არც ერთი ერისათვის და რომელიც ისე ადვილად აგვამაღლებს სხვა ერთა კეთილდღეობამდე - ეს არის ეკონომიური ძალა.

როდესაც ჩვენ ეკონომიურად მოვლონიერდებით, როდესაც ხალხი ინტენსიურად ამოსწოვს მიწას მის უთვალავ სიმდიდრეს, როდესაც ქარხანათაბრიკები დააგუგუნებენ თავის მძლავრ ლუმელებს, როდესაც მთელი მხარე მოიფინება მძლავრი კოოპერატიული კავშირებით, რომელნიც კარგი და იაფი საქონელის მიწოდებით ზურგს გაუმაგრებენ წევრებს და მომხმარებელთ - აი მაშინ შეიძლება მხოლოდ ყოველმა კულტურულმა დაწესებულებამ ღონიერი და გამრჯელი მუშა მოიპოვოს, მაშინ შეუძლიან არსებობა - აყვავება თეატრს, ბიბლიოთეკებს, წ.-კ. საზოგადოებას და სხ. მაშინ შეეძლებათ პოლიტიკურ პარტიებს ჯარის კაცების მოპოება, თორემ ეხლანდელი პარტიების მდგომარეობა სიცილს მოჰგვრის ადამიანს: არც ერთს მათგანს ხალხი არა ჰყავს და

გაზეთების ფურცლებით და იოხებენ გულსა. დასტამბავენ ერთი მუშის, ერთი გლეხის, ან ვატმანის წერილს და ჰგონიათ რომ ხალხში უკვე ფესვები აქვთ გადგმული.

ჩვენის აზრით, ვერც ერთი პოლიტიკური იდეა, ვერც ერთი კულტურული დაწესებულება ფეხს მჭიდროდ ვერ მოიმაგრებს, თუ ღონიერი ხალხი არა ჰყავს დამცველად, თუ არ არის ის კონტინგენტი ადამიანებისა, რომელზედაც უნდა დაემყაროს, რომელთაც უნდა განახორციელონ ეს იდეა—ცხოვრებაში. ამისათვის კი ხალხის შეგნებული მოქმედებაა საჭირო.

რა გამოიწვევს შეგნებულ მოქმედებას, თუ შეგნებული მხოლოდ სარდლები არიან, და ჯარის კაცნი კი უვიცხედ უვიცნი. მათში კი, ხალხში, მასაში შეგნება ისე ადვილად არ შედის, როგორც ბევრს ჩვენგანს ჰგონია: ჟურნალ გაზეთები ბევრი გვაქვს, ბიბლიოთეკები, „დღეში ხანდახან წარმოდგენა იმართება ქალაქშიო“, როგორც ერთი რედაქტორი თავმომწონეთ გვარწმუნებდა, მაგრამ ეს არამცთუ საკმარისი არ არის, ეს პირდაპირ მავნებელია იმით, რომ თვალს გვიხვევს სინამდვილეზე და ჩვენი საკუთარი ნაწარმოებით ჩვენვე ვსტკბებით: ინტელიგენცია ინტელიგენციად რჩება და ხალხი ისევე შეუგნებლად.

მაშ რამ უნდა შეიტანოს შეგნება ხალხში? ხალხი ნაკლებ ეტანება პირდაპირ თეორიით

გადმოცემულ სწავლებას და სიმართლეს. შენის პირით რომ თვით ქეშმარიტება დალადებდეს—ეს თავის ქნევით გიპასუხებს და შეთვისებით კი ვერაფერს შეითვისებს. მერე თუ თავადიცა ხარ, ან მწიგნობარი (მერე ჩვენში ვინ არ არის ამისთანა) შენი ღვთის წყალობაც—ღვთის რისხვად მიიჩნია.

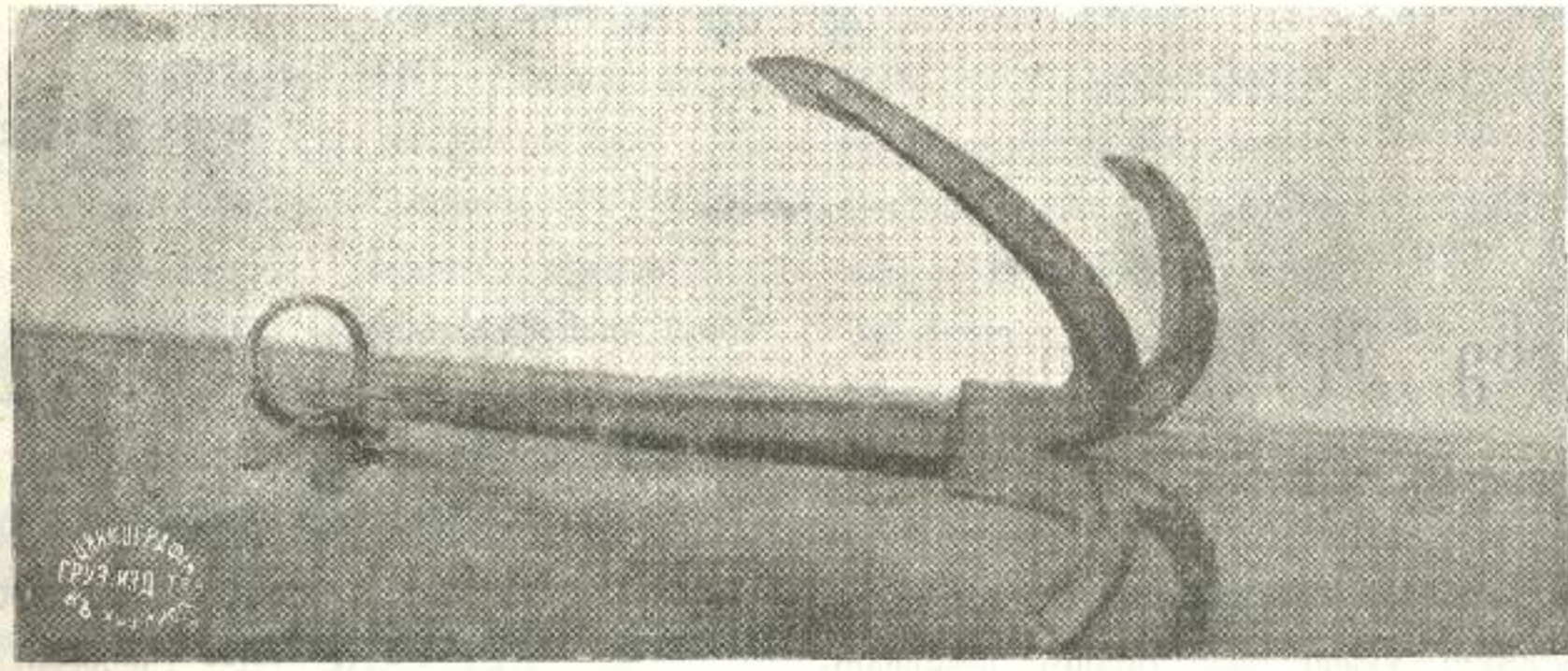
სულ სხვაა, როცა რაიმე პრაქტიკულ ცოდნას აწვდი და ამ ცოდნის პირდაპირი ნაყოფი აჩვენე; მაშინ იგი დიდის მუყაითობით ითვისებს შენს ნათქვამს და ბევრჯელ კიდევაც გჯობნის განხორციელებაში, რადგან ბუნებრივად ჩვენი ხალხი მოსაზრებას მოკლებული არ არის.

და აი, როცა ასეთი შედეგებით ხალხი ზურგს მოიმაგრებს, როცა დღიური ლუკმისთვის წელებზე ფეხს არ დაიდგამს, მაშინ თვითონ შეიგნებს იმას, თუ რა უფრო საჭიროა, და რომელი იდეები, რომელი პოლიტიკური მისწრაფებანი მისთვის უფრო ხელსაყრელია. ეხლა ზეიდან ვახვევთ ყველა იდეების საბურველს და მაშინ კი თავისუფალი ამომრჩეველი იქნება. ეხლა ჩვენ ვხედავთ, რომ შეუგნებელი ხალხის აქეთ-იქით გადაბირება ადვილია. მაშინ კი თვითონ უკარნახებს თავის სურვილებს.

და აი რას უნდა ვეცადნეთ ჩვენ, საით უნდა მივმართოთ ჩვენი ყურადღება, რადგან მარტო ეკონომიურად გაღონიერებული ხალხია სულიერადაც ღონიერი და გონებრივადაც ფხიზელი.

რ. გ.

ქართული მუხეუმი

ლუზა, ნაპოვნი სადგურ ქარელთან მდინარე მტკვარში (ფიქრობენ, რომ ეს მაჩვენებელია იმის, ვითომ ერთ დროს იმ ადგილამდის მტკვარი ადიდებოდა სავაჭრო გემები).

ს ი მ დ ე რ ა

რამ შემქნა ადამიანად,
 რატომ არ მოვედ წვიმად,
 რომ ვყოფილიყავ მუდამა
 ღრუბელთ გულ-მკერდის მძივად;
 მიწაზე გადმოსაგდებად
 ცვარად, ან თოვლად ცივად,
 არ გამწირავდა პატრონი
 ასე ოხრად და ტივლად.
 ცაშივე ამიტაცებდა,
 თან მატარებდა შეილადა
 ასე არ დამჭირდებოდა
 სულ მუდამ ყოფნა ფრთხილადა.
 მზის მოტრფიალე ვივლიდი
 სიკვდილის გამაწბილადა:
 მალლა ცა, დაბლა ხმელეთი
 მე შექნებოდა წილადა
 გაეახარებდი მთა-ბარსა,
 ოდეს ვნახავდი მწვანედა,
 მორწყულსა ჩემის ოფლითა,
 ყვავილებს შიგნით, გარეთა.
 გადაუშლიდი გულ-მკერდსა
 დღისით მზეს, ღამით მთვარესა
 სიციცხლეს ვაგრძნობინებდი
 მომაკვდავ არე-მარესა.
 თოვლად ქცეულსა გულშია
 ცეცხლად იმედი მრჩებოდა,
 რომ ისევ ჩემი სიკვდილი
 სიციცხლედ გადიქცეოდა
 და განახლებულ ბუნებას
 ყელ-ყურზე მოეხვეოდა.

ვაჟა-ფშაველა.

იოანე მტბევარი

(მოკლე შენიშვნა).

შესანიშნავ ქართულ სასულიერო მგოსანზე მე-
 ათე საუკუნის მეორე ნახევრისა - იოანე მტბევა-
 რზე, როგორც საზოგადოთ ძველ ქართველ მწერლებ-
 ზე, მეტად ნაკლები საბიოგრაფიო ცნობები დაგვრჩე-

ნია. დანამდვილებით შეგვიძლია ვსთქვათ მხო-
 ლოდ, რომ 978—988 წ. (ქ. შ.) როდესაც სხვა
 და სხვა სინქრონიზმების მიხედვით, გადაწერილია
 ცნობილი მიქაელ მოდრეკილის კრებული*), ჩვენი
 მწერალი ატარებდა მტბევარ მღვდელ-მთავრის ხა-
 რისხს და მაკურთხეველობდა ტბეთში. ტბეთი; შავ-

*) ბელთნაწერი წ.-ქ. საზოგადოებისა № 425

შეთს დაფუძნებული მე-X-ე საუკუნის პირველ წლებში ტაო-კლარჯელ მთავრის აშოტ კუხის (918) მიერ, ქართველ მწერლის --წმ. მიქეილ-გობრონის აგიოგრაფის—სტეფანე პირველ მტბევარის სახელზე, —წარმოადგენდა ტაო-კლარჯელთა სალიტერატურო სკოლის ერთ მეტად თვალსაჩინო სამოღვაწეო ცენტრს. აქ არის ნაშრომი მრთელი რიგი ქართულ მანუსკრიპტებისა. აქ მოღვაწეობდნენ, ან აქაური მკვიდრნი იყვნენ, მთელი წყება ქართველ მოღვაწეებისა, რომელთაც თავისი წვლილი შეიტანეს ქართულ მწერლობაში და ჩვენი სასულიერო კულტურის სხვა დარგებში და იღვწოდნენ როგორც აქ, საქართველოში, ისე საქართველოს გარეშე, ქართულ სამონასტრო ახალშენებში—მთაწმიდას, როგორც მაგ., აკვილა მტბევარი მე-XI საუკუნეში; შავმთას (ანტიოქიის ახლო), მაგ., დავით ტბელი მე-X-ე საუკუნის გასულს, ანტონ ტბელი მე-XI საუკ., იერუსალიმს, სინის მთას და სხვ.

ტბეთის ეპისკოპოსობა იოვანე მტბევარს ეპყრა 999 წლამდე, ხოლო ამ წელს, ან ცოტათი უწინ ჩვენი მგოსანი აუყვანიათ აწყურის სამთავარ-ეპისკოპოსო დიდ — მნიშვნელოვან ხარისხში, როგორც ამას გვიმტკიცებს ეგრედ წოდებულ ტბეთის 999 წ. შესანიშნავი ოთხთავის **) წარწერა: „ქრისტე აღიდე იოანე მამათ-მთავარი პირველ მტბევარი და აწ შენ მიერ მაწყვერელი ეპისკოპოსი“ ***). მაწყვერელადვე მოიხსენება ჩვენი მღვდელ-მთავარი მე-XI-ე საუკუნის პირველ ათეულში, სვიმეონ ქართლისა კათოლიკოზისათვის გადაწერილ იაკობის ჟამის-წირვაში, რომელიც დაცულია ქართულ საეკლესიო მუზეუმის ხელთნაწერთა კოლლექციაში (№ 86). აი, ყველა საბიოგრაფიო ცნობები, რომელსაც ქართული წყაროები გვაწვდიან ამ შესანიშნავ ქართველ მწერალზე.

მე-X-ე საუკუნე, როგორც ამას პირველ-წყაროები გვიჩვენებენ, ქართულ ჰიმნოგრაფიის აღყვავების ხანად უნდა ჩაითვალოს. ამ დროს ჩვენ ვხედავთ მრთელ ჯგუფს ქართველ სასულიერო მგოსანთა. მათ შორის, — იოვანე მინჩის შემდგომ, — პირველობა, ექვს გარეშეა, იოანე მტბევარს ეკუთვნის. მისი დიდი ნიჭი აშკარა სიცხადით გამოსჭვივის მის პოეტურ შემოქმედების იმ მცირეოდენ ძეგლთაგანაც, რომელნიც გადაჩენია უკუღმართ

დროთა მსვლელობას და ჩვენამდის მოუღწევია. ეს ნაწარმოებნი, — სასულიერო საგალობლები და შესხმანი, — რიცხვით 15, რომელნიც, გვაქვს საბუთი ვიფიქროთ, წარმოადგენენ მცირეოდენს ნაწილს მღვდელ-მთავარ მგოსნის ნაწერებიდგან. ეს ნაწარმოებნი მიქაელ მოდრეკილის შესანიშნავ კრებულში. წრფელი გრძნობა, სადა, ხალხური, მაგრამ ამასთანავე მეტად სურათებიანი, პოეზიის ფერადებით მოქარგული ენა, — სწორედ მომზიბლავად ხდიან ამ ქართულ სასულიერო პოეზიის შედევრებს. რელიგიოზური ელფერი, რომელიც ასეთის ნიჭით, გრძნობით და, შეიძლება ითქვას, მიმზიდველის გულწრფელობით არის შექსოვილი შესხმა — საგალობლების, ხშირად დრამატიულად შემუშავებულ შინაარსთან და ანკარა წყაროსავით სჩქეფს მის ნაწარმოებთა ყველა სტრიქონებიდგან, — ამრავალკეცებს მათს ესთეტიურ ჭთაბეჭდილებას. დამახასიათებელია აგრეთვე იოანე მტბევარის შემოქმედებისათვის პატრიოტული გრძნობა, რომელიც გამოსჭვივის ამ ნამდვილ პირვანდელ ქრისტიანულ მსოფლმხედველობის მატარებელ პოეტის ნაწერებიდგან, რომელიც, პირველ შეხედვით, დაშორებული უნდა ყოფილიყო სააქაო, სახორციელო მისწრაფება — სურვილებს. წინააღმდეგ ამ მოლოდინისა, ჩვენი მგოსანი არა ერთგზის შესთხოვს ზეციერ მეუფეს მოჰმადლოს ქართველ მეფეს ძლიერება და მიანიჭოს მას ძლევა ბარბაროსთა და წინააღმდეგომთა ზედა.

იოანე მტბევარის შესხმა — საგალობლები ფორმის მხრითაც არის შესანიშნავი. იოანეს შესხმა 6 შორას ჩვენ გვხვდება ერთი ვრცელი, LXII ხუთ ტაეპოვან ხანის შემცველი, საგალობელი, დაწერილი ბერძნულიდგან შეთავსებულ იამბაკოთი, რომელიც აქნობამდის შეუნარჩუნებია ჩვენს მწერლობას. ეს ერთ უძველეს ნიმუშთაგანია წყობილ-სიტყვაობისა ქართულ სიტყვიერებაში. მხოლოდ ერთი იამბიკური საგალობელი უძლიერეს ქართველ სასულიერო მგოსნისა, იოანე მიჩნისა, რომელიც სცხოვრობდა მე-X-ე საუკუნის პირველ ნახევარში, გიორგი II აფხაზთა მეფის (921—955) დროს და, შესაძლოა, ორიოდე ნიმუშიც ქართველ სასულიერო პოეტებისა — ფილიპესი და გიორგი ბერისა, — ქრონოლოგიურად წინ უსწრებს მას.

იოანე მტბევარი, როგორც სჩანს, განთქმული ყოფილა არა მხოლოდ მგოსნობით, არამედ წმიდა სცხოვრებით და ზნეობრივი უმწიკველობა — სიმალლით. მისი თანამედროვე, დიდი განათლებული შემკრები საგალობელთა უძვირფასესი კრებულისა — მიქაელ

**) დაცულია სპბ. საიმპერატორო საჯარო წიგნთ-საცავში, კრება იოვანე ბატონიშვილისა.

***) იხ. Проф. Цагарели, свѣдѣнія и пр., I,

მოდრეკილი, თვით სასულიერო მგოსანი, — უწოდს ჩვენს მწერალს „ღმერთ-შემოსილად“, ხოლო მისს შესხმა — საგალობლებს თქმულებად „სიბრძნითა სულისა წმიდისაჲთა“. აგრეთვე სურათზე, რომელიც მისვე სიკოცხლეში არის შესრულებული, იოანეს თავი შემოსილია წმიდანის შარავანდელით.

მიქაელ მოდრეკილის კრებულს, რომელსაც დაუცავს იოანე მტბევარის ნაწარმოებნი, — დაუცავს მისი სურათიც, რომელიც უდიდეს განძად უნდა ჩაითვალოს: ეს არის ერთად ერთი ნამდვილი, თანამედროვე სურათი ძველ-ქართველ მწერლისა.

იოანე მტბევარი და ბასილი კესარიელი

სურათი ჩართულია „კლდის“ დღევანდელ №-ში. სურათი (სამწუხაროდ დაზიანებული) შესრულებულია თვით მწერლის სიკოცხლეში, 998—988 წწ., და თანამედროვეა მიქელის ზემო მოხსენებული კრებულისა. იოანეს სურათს კრებულის ტექსტის ხელით აწერია: „იოანე მტბევარი ეპისკოპოსი“; რუქაზე რომელიც ხელში უპყრია ჩვენს მღვდელ-მთავარს იკითხვის: „მომიტევე მე კანდიერებაჲ არა ღირსსა“. მის გვერდით დახატულია ბასილი დიდი კესარიელი, რომელსაც კრებულის იმ გვერდზე, რომელზედაც მოთავსებულია ეს სურათები, ჩვენი მგოსანი მიუძღვნის შესხმას. ზემომოყვანილი იოანეს ხელში ქონებულ რუქის წარწერა—

ამოღებულია ამ შესხმადგან და წარმოადგენს მიმართვას კესარიელ მღვდელ-მთავროსადმი დასასრულ, დაცულა ჩვენი მწერლის ფაკსიმილეც. ჩართულია ის ეგრედ წოდებული „სევანურ მანუსკრიპში“ საეკლესიო მუზეუმის ხელთნაწერში № 19.

3. ინგოროყვა.

შ რ ე ს ა

გაზეთ „იმერეთში“ ვინმე ის—არა ქართლ-კახეთის თავად-აზნაურობის მარშლის არჩევას ეხება და ბევრ ახირებულ აზრებს აპნევს გზა და გზა.

უპირველესად ყოვლისა უცნობი ავტორი აგვიწერს დიდის ფერადებით იმ მომენტს, როდესაც თავად-აზნაურულ ასპარეზზედ პირველად გამოჩნდა თავ. ბაგრატიონი. როგორც ავტორი დაასკვნის ბაგრატიონმა მაშინ იგდო ხელში თავად-აზნაურობის საქმეთა სადავე, როცა ეს უკანასკნელი ფერმიხდილი და ღონე გამოცლილი ეგდო „გულ-გაპობილ გმირივით“.

და რა გასაკვირველია, ჰფიქრობს ვინმე ავტორი და მოჰყავს არა ნაკლებ ვინმე ჯორჯიკიას სიტყვები, რომ:

„როცა გმირი გულგაპობილია, მხოლოდ მაშინ გაბედავს და მიეპარება ყორანი ლეშს საჯიჯგნელად“.

ეს აფორიზმი ალბად აზრის გასაშუქებლად არის მოყვანილი.

ჩვენ ვიცით აგრეთვე ერთი აფორიზმი, რომელიც, სამწუხაროდ, ჯორჯიკიას არ ეკუთვნის:

— როდესაც „სამოვარი“ მთლად აღუღდება, მხოლოდ მაშინ ადგამს დიასახლისი ზედ „ჩაინიკს!“

ეს ისე გენიალური არ არის, როგორც ჯორჯიკიას „მშვენიერი ნაწყვეტი“, მაგრამ ვფიქრობთ, რომ ისეთივე აპოკრიფიულია, როგორც პირველი.

მაგრამ დაუბრუნდეთ ჩვენს ცხვარს, როგორც ამბობენ ფრანგები.

ბატონი ის-არა ეხება აგრეთვე ახალს მარშალსაც. უნდა ვსთქვათ, რომ ახალ მარშალს ბატონ ის-არაზედ ნაკლებ არ ვიცნობთ და მის ღირსებაზედ ლაპარაკის იმდენივე უფლება გვაქვს, რამდენიც ბატონ ის-არას.

ჩვენ არ ჩამოვთვლით ამ ღირსებებს, რადგა-

ნაც თავის დროზედ უკვე გვქონდა ამაზედ ლაპარაკი, მაგრამ როდესაც ბატონ ის-არას სულს ამ ღირსებებს „კიდევ ერთი“ ღირსებაც მიუმატებს, სახელდობრ ისა, რომ თავადი კ. აფხაზი დიდებულ ილია ჭავჭავაძის დისწულია,

— და მარტო ესეც კმარა სიმპატიის მოსაპოვებლად, ჩვენი სურვილია ჯერ წერტილი დაუსვათ ამას და შერე ერთი აფორიზმი ჩვენის მხრითაც მივაწოდოთ ბატონ ის-არას.

მართალია, ეს აფორიზმი ბატონ ჯორჯიკიას არ ეკუთვნის, მაგრამ რაუყოთ რომ იმავ დიდებულ ილია ჭავჭავაძეს ეკუთვნის.

ილია ჭავჭავაძე სომხის პუბლიცისტი არწრუნზედ შემდეგს ამბობდა:

— თუმცა ძმის პროფესიონობა არა პროფესორ ძმისთვის ვერაფერი თამასუქია, მაგრამ განდიდების მისაღწევად მისი მეგობრები ამას არასოდეს არ იფიწყებენო.

ჩვენ დანამდვილებით ვიცით, რომ თავადი კ. აფხაზი ამისთანა „თამასუქებით“ არასოდეს არ ხელმძღვანელობდა და თუ კენჭი იყარა მარშლობაზედ, არა როგორც დისწულმა ჭავჭავაძისამ, არამედ როგორც თავადმა კ. აფხაზმა, რომელსაც საკუთარი გონება აქვს და რომელმაც კარგად იცის, რომ ამ გონების „სესხად“ აღება, თუ გინდ გენიოს ბიძისაგან შეუძლებელია.

ეს ხომ იგივე ნეპოტიზმი იქმნებოდა, ესე იგი „ძმისწულების“ და დისწულების გამწესება, რაზედაც ასე ბევრს ლაპარაკობს იმავე წერილში ბატონი ის-არა და რაშიც ბრალსა სდებს თავ. ბაგრატიონს და მ. მიჩაბელს.

და ეს იქმნებოდა არა უბრალო ნეპოტიზმი, არამედ „მიცვალებულთა ნეპოტიზმი.“ ამას გარდა ეს იქმნებოდა დიდი შეურაცხყოფა თვით თავ. აფხაზისა. იმ ფაქტს რომ კ. აფხაზი ილია ჭავჭავაძის დისწულია ჩვენ ძალიან სადათ უყურებთ.

თავ-აზნაურობამ აირჩია თავადი აფხაზი, როგორც აფხაზი და მხოლოდ ბედნიერ შემთხვევად მიგვაჩნია, რომ ისედაც გონიერ ადამიანს ჰყავდა აგრეთვე „გენიოსი ბიძა,“ რაც არ შეგვიძლიან ვიფიქროთ ბატონ ის-არაზედ, რამელსაც ბიძები აღბად სრულებით არა ჰყავდა გენიოსები, რომ ასე ეპოტიზება სხვის „დიდებულ ბიძებს“.

გაზ. „ვერცხალში“ არა ჩვეულებრივი კორესპონდენცია იყო დაბეჭდილი, შემდეგის სათაურით:

აკაკი ქართულ საღამოსებში
პეტერბურგში,

რომელიც საგსებით მოგვყავს.

„ვევებერთელა დარბაზი სათავად-აზნაურო კრებულისა ხალხით გაჭედელია. უმთავრესი მიზეზი გახლავთ არტისტი სობინოვი.

სობინოვი კერპია განსაკუთრებით ახალგაზრდობისა. ვინ იცის რამდენი საათი შესწირვია მის მოსასმენად ბილეთების შოვნას, მაგრამ ამოდ. გაუგონიათ რომ მისი ტკბილი, ნარნარი ხმა ატკბობს სულს, ატკბობს გულს, ანეტარებს სულიერ განწყობილებას, და უხილავი ნექტარით დამთვრალი მსმენელი მეშვიდე ცაზედ გადაყავს, რომ ერთი წუთით მოსწყვიტოს ის იმ „საშინელებათა საბუღარს“, რომელსაც დედამიწა ეწოდება. ეს სობინოვი მღერის დღეს აქ, ქართულ საღამოზე; და აი ხალხმაც იწყო დენა. მარა მან გამოცდილებით იცის, რომ ასეთ საღამოებზე არტისტების გვარი უმეტესად სარეკლამოდ არის. შეჰპირდება არტისტი — ვიმღერებო, წინაღამით კი უეცრათ „ავად გახდება“. ამიტომაც არის, ვინც მოდის, პირველ ყოვლისა, სანამ ბილეთს იყიდდეს. კითხულობს: მართლა იმღერებს სობინოვი თუ არა. თუ იმღერებს შინაურებსაც უნდა გავაგებინო, ისინიც მოვლენო. სკეპტიკებს აჯერებენ და აი კაცი კაცს მოსდევს და დგება ისეთი საზოგადოება, რომელიც იშვიათია ასეთ საღამოებზე.

საღამო გახსნა სობინოვმა. მის გამოსვლას საზოგადოება მქუხარე ტაშით მიეგება. მოჯადოებულნი საზოგადოება მას მანამდე არ უშვებდა სცენიდან, სანამ არ გამოაცხადეს — მეორე განყოფილებაშიაც იმღერებსო. მეორე განყოფილებაში ბალალაიკაზე თამაშის დროს, ფოიედან ტაშის ცემის ყრუ ხმა მოისმა. ხმა თანდათან სათეატრო დარბაზს უახლოვდებოდა და უფრო მეტად ქუხდა და გრგვინავდა. აი კარებთან გამოჩნდა ღვთაებრივი სახე მადლიანი პოეტისა. ვერცხლის ძაფების ქალარა ნაზათ ბიბინებს, გაბრწყინებულ სახეზე სიხარულის და აღელვების ციალი დასრიალობენ. მას გარს ახვევია ქულაჯებში გამოწყობილი არწივის ცხვირა, ქუჩუჩა თმიანი“ თანამემამულეთა გუნდი. მანდალინა

შესწყდა. დარბაზმა უკან მოიხედა, ზეზე წამოიჭრა და ტაშმაც დაიგრილა. პოეტის შეხვედრა ოვაციად გადაიქცა. ტაშის ცემის აკომპანიმენტით პოეტი პირველ რიგში მიაცილეს. ეს პოეტი გახლდათ აკაკი. მეტად ეგვეტიური და მგრძობიარე იყო ეს მომენტი.

მეორე ასეთი მომენტი იყო, როცა სობინოვმა მოიწადინა პოეტის გაცნობა და მასთან პარტერში მივიდა. ორი ერის ხელოვნების წარმომადგენელი ერთმანეთს შეხვდა. პოეტიამ ქნარს ჩაუჭროლა, სათუთმა სიმებმა წკრიალი მორათეს და მისი იდუმალი, ნაზი ხმით მოხაბლული საზოგადოება ფეხზე წამოდგა და პოეტის და არტისტის ერთიმეორეზე გადაქდობილი ხელები—ეს ემბლემა ორი ერის კულტურის ნათესაობისა და კავშირისა ტაშის გრილით აღნიშნა.

სობინოვის გამოწვევას არც ეხლა უჩნდა დასასრული. საზოგადოება დაწყნარდა მხოლოდ მაშინ, როცა გამოაცხადეს—უკვე წავიდა სახლშიო. მოეწონა საზოგადოებას აგრეთვე მაკაროვი და დოლონაძე, რომლებიც არა ერთხელ გამოიწვიეს და რამდენჯერმე გაამეორებინეს სხვადასხვა რომანსები. და ბოლოს გაიმართა ცეკვა—ლეკური, კინტოური, უზუნდარა. კავკასიური ცეკვა საზოგადოათ ძალიან მოსწონთ და რალა თქმა უნდა ამ საღამოსაც მოეწონათ, მით უმეტეს, რომ წელს მაცეკვრები საერთოდ კარგები იყვნენ, განსაკუთრებით ქალები.

საღამოს დასრულების შემდეგ, როგორც შემოდებულია, გაიმართა ნადიმი. საკმაოდ დიდ ზალაში ჩამწყრივებული იყო პატარა სტოლები, რომელთაც თავს დასტრიალებდნენ კელნერებად ჩვენებური კურსისტები. მსურველი იმდენი აღმოჩნდა, რომ სტოლები არ ყოფნიდა. აი აგერ, შუა ადგილას, ყველაზე უფრო საინტერესო სტოლია. სხედან—პოეტი აკაკი: დეპუტატები—ა. ჩხენკელი, მ. სკობელევი, (დებ. ჩხეიძე არ ყოფილა. ის ერთ კვირაზე მეტია რაც ავად არის), ყოფილი დეპუტატი ე. გეგეჭკორი, პოეტის ვაჟი და ორიოდე კიდევ სხვა. ეს, ასე ვსთქვათ, იმავ დროს „პოლიტიკური“ სტოლიცაა. სმენა და გაგონება—გაისმა ხმა. სტოლის ირგვლივ შემოეხვივნენ. ხალხი სმენად გადაიქცა. ჭიქას იღებს დებ. ჩხენკელი და დაახლოვებით შემდეგს ამბობს: ისეთი დიადი ნიჭის მგოსანი, როგორიც არის აკაკი, უტყუარი მაჩვენებელია ჩვენი ეროვნული კულტურის. ის არის ამასთანავე ემბლემა ჩვენი ერის მთლიანობისა. ერი მთლიანია, მაგრამ იმავე რდოს დანაწილებული. ერის მებრძოლ რაზ-

მებად დანაწილება კი მაჩვენებელია მისი პროგრესის, წინმსვლელობისა. ეს დანაწილება სრულად არ უშლის ხელს მას თავის არსებობის დაცვაში. ნუ იფიქრებ მგოსანო, რომ ქართველი ერის წარსულში ნაკლებ დაიცავს თავის არსებობას, ვინმე—ეს უკუაღიწია წარსულში. თუ წარსულში მას სათავეში ედგა მაღალი წოდება, დღეს მის მებაირახტრედ გამოსულია დემოკრატია, რაიცა საკმაო თავდებია იმისა, რომ გამარჯვება დღეს უფრო ადვილია. შენ ხარ მამა ჩვენი ერისა, მაშ გაუმარჯოს მხცოვან აკაკინ და მის შვილს ახალგაზრდა საქართველოს.

დარბაზმა ტაშის ცემით დაიგრილა. ა. ჩხენკელის საპასუხოთ პოეტი შემდეგს ამბობს: როცა მე და ჩემი ამხანაგები სამოქმედო ასპარეზზე გამოვედით მესამოცე წლებში, ისე ცოტანი ვიყავით, რომ იძულებული შევქენით ერთად გვევლო, ბავშვებივით ერთმანეთს ვებლაუჭებოდით და ეს იმიტომ, რომ ისედაც მცირე გუნდი კიდევ უფრო არ დაქუცმაცებულიყო. დღეს კი სხვა მდგომარეობაა. ჩვენ ერს წამოეზარდა ახალი თაობა და მისი რაოდენობა იმდენად დიდია, რომ შეუძლებელია წარმოდგენა, ამოდენა ხალხმა ერთათ იაროს. ის უთუოთ უნდა დანაწილდეს და თვითთულმა თავის გზა აირჩიოს, მარა ყველა გზა ხომ რომში მიდის. ამ გზებზე სიარული ბოლოს და ბოლოს მაინც ერის სამსახურს მოასწავებს და მის განვითარებას ხელს უწყობს.

პოეტის სიტყვა ტაშის ცემამ დაჰფარა. შემდეგი სიტყვა წარმოსთქვა დებ. სკობელევმა. როგორც წარმომადგენელი იმ მხარის—ამბობს ის—საიდანაც თქვენა ხართ, ნებას ვაძლევ თავის თავს ავილო ჭიქა თქვენდა სადღეგრძელოთ. შენი ვერცხლებრივი ჭაღარა, ეს სიმბოლოა წარსულის ბრწყინვალე დღეებისა, და ის აღფრთოვანებული შეგებება, რომლის მოწამე მე გავხდი, უტყუარი მაჩვენებელია რუსის და ქართველი ერის მჭიდრო სოლიდარობის ნამდვილი დღესასწაულისა, იმ დღესასწაულისა, რომელიც გვაახლოვებს იმ დიად მომავალთან, რომლისაკენ ასე მიილტვიან ორივე ერის საუკეთესო შვილები. თქვენა ხართ ერთი საუკეთესო წარმომადგენელი არა მარტო ქართველი ერისა, არამედ მთელი კაცობრიობისა, რითაც მე ჩემს ქართველ ამხანაგებთან ერთად ასე ვამაყობ. ხანგრძლივი ტაშის ცემა. დებ. სკობელევის საპასუხოთ პოეტმა სთქვა მე დიდი სიამოვნება მაგრძობინა თქვენმა სადღეგრძელომ. თქვენ ჭეშმარიტება ბრძანეთ—ჩვენ მართლა რომ დიდათ ვაფასებთ ძმობას,

ერთობას და მეგობრობას რუსის ერებთან. მართალია რუსის ხალხში ბევრია ისეთები, რომლებსაც არ სურთ და ეჯავრებათ ჩვენი ასეთი ძმური კავშირი, მაგრამ არის სამაგიეროთ ახალგაზრდა რუსეთი, რომელთანაც ჩვენა გვსურს ხელის-ხელ ჩაკიდებით სიარული, არა მარტო ეროვნულ, არამედ საკაცობრიო იდეალების განსახორციელებლად, იმ იდეალების, რომელსაც ეწოდება ძმობა, ერთობა, თანასწორობა. მე გულწრფელად ვისურვებ, რომ ამ ახალგაზრდა რუსეთიდან ნაცვლად ტიმოშკინთა თაიგულისა, მომავალშიაც სკობელეფთა თაიგული მიგველოს.

აკაკის ამ სიტყვამ, რუსულათ წარმოთქმულმა როგორც შინაარსით, ისე თავის პოეტური ფორმით დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა. ამ დროს მოვიდა სალამოში მონაწილე ცნობილი არტისტი მაკაროვი. გაუმარჯოს ქართველი ერის საუკეთესო შვილს აკაკის — შემოსძახა მან სავსე ჭიქით და ზედ თავის ხავერდის ხმით ისეთი მრავალჯამიერი მიაყოლა, რომ დარბაზი ტაშით ზანზარებდა.

მაკაროვის შემდეგ მშვენიერი სიტყვა წარმოთქვა რუსულად ე. გეგეჰკორმა. მე ბედნიერი ვარ — ამბობს ის, რომ სწორეთ აქ, რუსეთის სატახტო ქალაქში, ვადღეგრძელო ის, ვინც შეადგენს ჩვენი ერის სიამაყეს. თქვენი სიტყვა ერთა სოლიდარობაზე მით უფრო საგულისხმოა, რომ ის ითქვა აქ, რუსეთის ცენტრში. თამამად შემოძლია ვთქვა, რომ იმ ერს, რომელმაც ასეთი დიდებული მგოსანი წარმოშვა, ჯერ კიდევ არ უთქვამს თავისი უკანასკნელი სიტყვა; რომ ის შესძლებს თავისი წვლილი შეიტანოს საკაცობრიო კულტურის სალაროში და მით შესაფერი საპატიო ალაგი დაიჭიროს კაცობრიობის კრებულთა შორის. ჩვენ მტკიცედ და შეურყევლად გვწამს ჩვენი ერის მომავალი. მან ეს უკვე დაგვიმტკიცა ახლო წარსულში, როცა ის ასე მედგრად გამოვიდა ბრძოლის ველზე. ამ მომავალის დაახლოვება, უფრო ადვილად მიხწევა კი მას შეუძლია რუსეთის სხვა ერებთან მჭიდრო კავშირით. მაშ გაუმარჯოს ამ კავშირს.

ყოფილი დებუტატის სიტყვას დასტური დასცა დამსწრეთა მხურვალე ტაშმა. გეგეჰკორის შემდეგ მოკლე სიტყვით მიმართა პოეტს არტისტმა დოლონაძემ და შემოსძახა. მას ბანი და მოძახილი მიაყოლეს დამსწრეთ და ისეთი მრავალჯამიერი გაისმა, რომ ყველანი ექსტაზში მოვიდა. ტაშის ცემას დასასრული არ ჰქონდა. როცა ცოტათი სიჩუმე ჩამოვარდა, სკამზე ადის შუახნის კაცი, პრო-

ფესიით ინჟინერი (გარი ვერგაფიგეთ) და ამბობს: ერთად ერთი ერია რუსეთში, რომელსაც ჩვენ ვერ ვამჩნევთ ნაციონალურ სივიწროვეს. ქართველი ერთი, იმ ერთი რომელიც სდგას პიროვნულ ცენტრში, რომელიც გვაძლევს საუკეთესო ბელადებს აქ ცენტრში და ასე მედგრად იბრძვის საყოველთაო კეთილდღეობის დასამყარებლად, შეუძლია იამაყოს, არა მარტო ქართველს, არამედ ჩვენც. ამ ერის სიდიადე კიდევ იმით მცკიცდება, რომ მას ჰყავს პოეზიის ისეთი კორიფეი, როგორც არის თავ. აკაკი წერეთელი. მე ვსვამ სადღეგრძელოს დიდებული პოეტისას და მის პიროვნებაში განსახიერებით იმ ერის აყვავებისათვის, რომელსაც ეწოდება ქართველი ერი. დარბაზმა ტაშის ცემით დააჯილდოვა უცნობი ორატორი და მრავალჯამიერი შემოსძახა.

ვანშამმა, რომელიც, თუ შეიძლება ასე ითქვას, პოეტის პატივსაცემ პატარა დღესასწაულად გადაიქცა, დილის ხუთ საათამდე გასტანა. ხუთ საათზე პოეტი ბინაზე გაემგზავრა და საზოგადოებაც დაიშალა. სალამოს დაესწრო ღებ. გელოვანიც.

„მერცხალი“ № 23.

ჰეტერბურგა.

(გებეჭდავთ სტილის შეუცვლელად და მხოლოდ ცოტადენი ორთოგრაფიის შესწორებით).

ქუთ. გუბერნიის თავად-აზნაურობის წინამძღოლის

წერილი

მაზრის წინამძღოლებისადმი.

საერთოდ კავკასიისა და კერძოთ ქუთაისის გუბერნიის მცხოვრებთა დიდი უმრავლესობა სოფლის მეურნეობას ეწევა და ერთად ერთი წყარო მისი კეთილდღეობისა მიწაა, რომელსაც იგი ამუშავებს. სოფლის წვრილი მემამულე, როგორიც არის ქუთაისის გუბერნიის მიწის მფლობელი, მეტად გაქირებულ პირობებშია იმის გამო, რომ ის საშუალება, რომლითაც იგი მიწას ამუშავებს, ერთობ მცირე სარგებლობას აძლევს და რაკი სხვა წყარო შემოსავლისა არ მოეპოვება, ნახევრად მშვიერი საცოდავ

მდგომარეობაშია. გუბერნიის მცხოვრებთა რიცხვი კი მატულობს, მოთხოვნილება დღითიდღე იზრდება. ცხოვრება გაძვირდა, სხვათა შორის, იმის გამოც, რომ მიწა გამოიფიტა და გართულებული სულიერი მოთხოვნილება ხალხისა კი მეტს ხარჯებს მოითხოვს; სოფლის მეურნე სასოწარკვეთილებაში ჩავარდა და სახსარი ვერ მოუძებნია, რომ ამ აუტანელ გაჭირებას შეებრძოლოს, თავი დააღწიოს; ამ გაჭირებას ხელს უწყობს კიდევ ის გარემოება, რომ გუბერნიაში არ არის ისეთი დაწესებულება, რომელიც ავრცელებდეს სოფლის მეურნეობის ცოდნას და ამ მეურნეობის ტექნიკურად გაუმჯობესება შეეძლოს სოციალური და ბუნებრივი პირობების მიხედვითაც. გუბერნიის მდებარეობის სხვადასხვა სახის წყალობით სოფლის მეურნესაც სხვადასხვა სახის ბრძოლაც უხდება ამ პირობებთან. ჩვენ არ მოგვეპოება დიდი მამულეზი, რომ შეგვეძლოს გავიჩინოთ მანქანები, იარაღები, გავაუმჯობესოთ საქონლის ჯიში, მოვიპოვოთ თესლეული. ძველათგან დარჩენილმა მიწის დამუშავებამ სრულიად გამოიფიტა ნიადაგი და მემამულე არ დაეძებს მის გაპოხიერებას; გვალვა და აღმოსავლეთის ქარი სრულიად აღუნებს მეურნის ენერჯიას, რომელიც უმწეოდ თავს დაჰყურებს მისი შრომის დაღუპვას; ქაობიანი აუარებელი ადგილებია, რომელთა ამოსაშრობად მებატრონეთ სახსარი არ მოეპოებათ; ტყე უღვთოდ, დაუზოგველად იჩეხება, საქრულები არ შენდება, კულტურული მცენარენი არ ირგვება და მთელი გუბერნია მარტო სიმიდსა და ვენახს დასჩერებია და ამთი კულტურის საქმეც ვერ მიდის სასურველად. ასეთი ვითარების წყალობით, გასაკვირალიც არ არის, რომ ქუთ. გუბ. მცხოვრებნი უკიდურეს სიღარიბეში ჩავარდნილან. მომავალში მცხოვრებთა ყოფა უფრო მძაფრსა და მწვავე ხასიათს მიიღებს, უკეთუ ზომებს არ მივიღებთ, რომ გუბერნიის მცხოვრებთა მშრომელი ნაწილის კეთილმდგომარეობისა და ეკონომიური პირობების გაუმჯობესებას ხელი არ მივყავით. ამ სახით ჯერ კიდევ შეიძლება დაარსდეს ისეთი დაწესებულება, რომელიც შემწეობას მისცემს ჩვენს სოფლის მეურნეს ცხოვრების უღმობელს პირობებს შეებრძოლოს. საჭიროა ხალხში სოფლის მეურნეობის ცოდნის გავრცელება, ზომების მიღება მიწის განოყიერებისათვის, ქაობების ამოშრობა, მორწყვა, სამეურნეო იარაღების საწყობების გამართვა, წესიერი დამუშავება მიწისა და ტყის რიგზე სარგებლობა, საქრულების გაშენება და საზოგადოთ მამულის ღირებულების აწევა და ამით, რაც კი მო-

ხერხდება მეტი სარგებლობის მიღება. ყველა ამის შესრულებას, ცხადია, ჩვენი სოფლის მეურნე ვერ შესძლებს, რადგან ამას დიდი ფული უნდა, ამას ვერ შესძლებს თვით საზოგადოებაც და უნდა იქნება, მაგრამ ქუთაისის გუბერნიის ახლანდელი მთავრებისა, მაგრამ პირობებთან ბრძოლა გაუადვილოს სოფლის მეურნეს, თუ იგი თანხას გადასდებს ამ საქმისთვის. და ამ თანხის გამოღებისათვისაც მარჯვე დროა დღეს. როგორც ვიცით, დროებით — ვალდებული გლეხების გათავისუფლების გამო მემამულენი ხაზინიდან ფულს მიიღებენ; თითოეული მემამულე ამ აღებული ფულით რაიმე დიდი საქმის გაკეთებას ვერ შესძლებს, რადგან ცალ-ცალკე ჯამი ამ გამოსაყიდი ფულისა მცირე და უმნიშვნელო იქნება, ხოლო საერთოდ კი კარგა ძალი თანხა იქნება, რომლითაც შესაძლო გახდება აღდგენა და წარმატება გუბერნიის მცხოვრებთა სოფლის მეურნეობის ცხოვრებისა. რასაკვირველია, იმის იმედი კოტაა, რომ მთლად ეს მიღებული ფული გადაიდვას ამ საქმისთვის თანხად, მაგრამ პირადი სარგებლობისა და სრულიად გუბერნიის ინტერესებისთვის, დარწმუნებული ვარ, ყოველი მემამულე იმ ფულიდან 25% გადასდებს ჩვენი ქვეყნის სასარგებლო საქმისთვის და გალატაკებულ მეზობელს მისას, სოფლის მეურნეს ფეხზე დააყენებს.

უმორჩილესად გთხოვთ, თქვენო ბრწყინვალე ბავ, აუწყოთ თქვენი მახრის თავად აზნაურთ მომავალ კრებაზე, ზემორე აღნიშნული მოსაზრებანი სამელიორაციო თანხის დაარსების შესახებ. ამასთან საჭიროდ ვრაცხ გაცნობოთ, რომ ამ თანხის სარგებლობის წესები ცალკე შემუშავდება და როცა მას მიიღებს თავად-აზნაურთა გუბერნიის კრება, იგი შესაფერისად დადგენილი იქნება ცალკ-ცალკე შემთხვევისათვის, იმედი მაქვს, თქვენო ბრწყინვალე ბავ, ყოველ ზონას მიიღებთ და ჩვენი გუბერნიისთვის ამ დიდად მნიშვნელოვანი საქმის განხორციელებას ხელს შეუწყობთ.

შორს საზოგადო საქმეებისაკან!

ამ სათაურით ვკითხულობთ უცნაურ ამბავს, მოყვანილს ცნობილ რუსულ კოოპერატიულ ჟურნალში „*Объединение*“ იმის შესახებ, რომ ამ რამდენიმე ხნის წინად იმერეთის სახალხო სკოლების

დირექტორს გაუცია ბრძანება ყველა სოფლის მასწავლებლებისათვის, რომ მათ ეკრძალებათ საზოგადო საქმეებში რაიმე მონაწილეობის მიღება, მაგალითად, კოოპერატიულ დაწესებულებათა დაარსებაში, სახალხო უნივერსიტეტში მუშაობისა, სოფლის სამკითხველოების გახსნაში, ქსენონების მოწყობაში და სხვა ამგვარ კულტურულ-განმანათლებელ საქმიანობაში. სწორე გითხრათ ამ ამბავს არ დავიჯერებდით, თუ უკანასკნელ იმერეთის სოფლის მასწავლებლების აწიოკების მოწვენი არ მყოფილიყავით. და არც იმიტომ დავიჯერებდით, რომ შიდა რუსეთის აღმინისტრაციის „მეტოდები“ ხალხის „განათლება განვითარების“ საქმეში საქართველოში ასე ცნობილი არ იყო... მაგრამ მადლობა ღმერთსა!

ჩვენც ველირსენით ამ გვარ „კულტურტრეგერებს!“

ცნობილ „ციცერნაკის“ - ტერგანსპარიანცის—გალობას, შეუერთდა ახლად გადმოფრენილი „კურსკელი ბულბული“... ბ. კრუპსკიც მექ, ერქუ, ლევაი, პრავაი!

აშენდა სახალხო განათლება საქართველოში!

ეკალი.

ქალთა საკითხი

ქალთა საკითხში, ჩვენ ქართველები, ისევე ჩამორჩენილები ვართ განათლებულ ხალხთან შედარებით, როგორც სხვა ბევრ რამეში.

ავსტრალიაში, ნორვეგიაში, უმეტეს ნაწილ ამერიკაში, ქალებმა თანასწორი უფლება მოიპოვეს. ავსტრალიაში ქალები მამაკაცებთან ერთად კანონმდებლობაში იღებენ მონაწილეობას. მათმა მონაწილეობამ დიდი სარგებლობა მოუტანა მუშათა საკითხის გადაწყვეტას, ბავშვების აღზრდას, დიდი ბრძოლა გაუწია ყოველ-გვარ უზნეობას, შეამცირა ლოთობა, უზრუნველ ჰყო სიბერე

აქედან ცხადათ სჩანს, რომ ჩვენ, ჩვენდა საბედნიეროდ იმ გზას უნდა დავადგეთ, რომელიც ზემო მოხსენებულ ქვეყნებში ქალებმა აირჩიეს.

ინგლისში, ამერიკაში, საფრანგეთში, იაპონია-ჩინეთშიაც კი ძლიერ თავგანწირულად იბრძვიან ქალები თავის უფლებათათვის.

ასე ვიწრო ფარგალში ქალის მოვალეობის მომწყვრევა, როგორც ზოგიერთს სურს, შეუძლე-

ბელია, რადგან ქალი არა თუ დედაა მშობელი, არამედ აღმზრდელიც და საზოგადოების ისეთივე წევრია, როგორც მამაკაცი.

შვილის ყოლა ქალისთვის არც მოთხოვნილება, არც მოვალეობაა და მისი აღზრდა—ეს პირდაპირ ბუნების მოვლენაა.

ქალის მოვალეობაა შვილი აღზარდოს. თუმცა ეს კაცის მოვალეობასაც შეადგენს, მაგრამ ფაქტიურად ქალია აღმზრდელი. დედას, როგორც აღმზრდელს დიდი ცოდნა-შეგნება სჭირია.

დედა აღმზრდელი უნდა იყვეს თანასწორუფლებიანი, მაღალ იდეალებით გამსჭვალული, რომ სასარგებლო მამულიშვილი აღზარდოს.

ქალს უუფლებოს—მონას, შეუფლებოს, მხოლოდ მონად შეუძლიან აღზარდოს შვილი.

მრავალი ქალია, რომელიც არა თუ დედობას, მამობას უწევს შვილებს. რამდენი ქალია, რომელიც არამთუ თვითონ ინახავს თავის თავს საკუთარის შრომით, დედმამასაც ეხმარება, ხშირად ობოლ დებსა და ძმებსა ზრდის.

ქალი, როგორც დედა, უზრუნველ ყოფილი უნდა გახდეს ნივთიერად,—ეს სიკეთე იქნება როგორც დედისათვის, ისე შვილისათვის. მაგრამ ეხლა ჩვენ ამას ვერ ვხედავთ ცხოვრებაში და მხოლოდ მაშინ იქნება შესაძლებელი, როდესაც ქალები კანონმდებლობაში მონაწილეობას მიიღებენ.

ჩვენ უნდა შევხედოთ ცხოვრებას ისე, როგორცაა და ამ ცხოვრებამ სხვა და სხვა მიზეზის გამო ქალი იძულებული გახადა თავის ბედზედ და მომავალზედ თვითონ იზრუნოს და იბრძოლოს თავის არსებობისათვის და უფლებებისათვის.

იყო დრო, როცა ქალი ბატონი იყო და ეს ბატონობა დაკარგა.

ისტორია გვიჩვენებს, რომ ბატონობა მუდამ არავის შერჩენია.

ძველად მონობას ბატონობა მოსდევდა, ბატონობას კი მონობა.

ქალები არასოდეს თავის მონობას არ ურიგდებოდნენ, და თავგანწირულნი იბრძოდნენ; აქედან წარმოსდგა ამაზონობა. „ამაზონობა, ამბობს ბახოვენი, არ იყო რომელიმე ქვეყნის ან ტომის კუთვნილება, არამედ ყველგან და ყოველ ტომში, ქალების ნაშეტან დამცირებას ამაზონობა მოსდევდა ე. ი. ქალების ბრძოლა თავისუფლებისათვის.

იმისდა მიხედვით, განაგრძობს ბახოვენი, ქალები იმარჯვებდნენ თუ კაცები, კაცობრიობას წარმატება ან დაქვეითება მოსდევდა.

როდესაც ქალები იმაჯვებდნენ, კულტურა მალღებოდა: ქალაქები შენდებოდნენ, მიწის დამუშავება ფართოვდებოდა, მამაკაცები უფრო მამაკაცი და გულადნი ხდებოდნენ.—წინააღმდეგ შემთხვევაში, როდესაც მამაკაცები იმარჯვებდნენ, კულტურა ძირს ეშვებოდა მამაკაცნი ყოველ დაბალ სიამოვნებას ეწეოდნენ, ზნეობით ეცემოდნენ, მთლად ლაჩრდებოდნენ, დედაკაცი მათ ზიზლით ზურგს აქცევდნენ“.

თუმცა მამაკაცები ფიზიკურ ძალით იმონავებდნენ ქალებს, მაგრამ მათი სულის დამონავება ვერ შესძლეს.

ქალები, როგორც ევის ჩამომავალნი, ყოველთვის მზად იყვნენ მათთვის აკრძალული „ხილი ცოდნისა და მეცნიერებისა,“ ეგემათ. მათში ყოველთვის ღვიოდა ნაპერწკალი განათლებისა, ქალებს შორის გამოდიოდნენ მკოდნე საპატიო პირები: ექიმი, მკითხავი, ღმერთების მსახურნი.

აღმოსავლეთში ქალები მეტად დამონავებული იყვნენ. დასავლეთში ძველად სწამდათ, რომ ქალს შეუძლია უფრო დაახლოვებული იყვეს ღმერთებთან—და მომავალი იწინასწარმეტყველოს. ხალხი აფასებდა მათ. ამიტომაც რომ 12 ოლიმპიის ღმერთთა შორის 6 ქალია და ათ-ნა პალადა, რომელიც თვით ზევსის თავიდან გამოვიდა, ითვლებოდა—სიბრძნის და ცოდნის ღმერთად.

კაცები იმონავებდნენ ქალებს მხოლოდ მაშინ როდესაც უკანასკნელნი შეუდგებოდნენ ცხოვრების მოწყობას. ხალხთა ისტორია მოგვითხრობს: როდესაც რომელიმე ხალხი მყუდრო, განათლებულ ცხოვრებას ეწყობოდა, მაშინ უფრო ფიზიკურად ძლიერი და ბარბაროსული ხალხის მსხვერპლად ხდებოდა, ეს ბედი ეწვია ქალებსაც. ასე ხსნიან ქალების მონობას ძველი ისტორიის მკვლევარნი ბახოვენი, მორგანი და სხვანი. საშუალო საუკუნოებში თითქო ბედმა გაუღიმა ქალებს.

მაგრამ ეს აზრი შეცდომად მიაჩნია შაშკოვის (Историческiя судьбы женщинъ)

საშუალო საუკუნოებში ბატონობდა სასულიერო წოდება, რომელიც სასტიკად სდევნიდა ყოველ თავისუფალ აზრს. რამდენი ადამიანი დასწვეს კოცონზედ. ეს ბედი არ ასცდა ქალებსაც. არათუ თავისუფალ აზრისთვის, მწიგნობრები ბევრ სულს ხვან უბრალო მიზეზებისთვის—ქალებს კუდიანებად აღიარებდნენ. ამას ყოველთვის მოსდევდა წამება და სიკვდილით დასჯა. ამ შემთხვევაში ქალებმა ბევრად მეტი მსხვერპლი მოუტანეს კაცობრიობას,

ვიდრე მამაკაცებმა. შაშკოვის სიტყვით, რაინდობამ ფარისევლური, გარეგნული პატივისცემა გამოხატა ქალის წინაშე. რაინდი ქალის სახელით მრავალ გმირულ საქმეს სჩადიოდა, რამდენიმე დროს თავის ოჯახში, ცოლშვილში დიდი ბარბაროსი იყო.

რაინდობამ არაფერი არ მისცა ქალს, მის მონობის უღელი არ შეამსუბუქა.

ლილი ბრაუნი ამბობს: ეკონომისტები სხვა ნაირად ხსნიან ქალების მონობასო.

პირველ საუკუნოებში, როდესაც ხალხი ნადირობით ცხოვრობდა, ქალი და კაცი ერთ შრომას ეწეოდებოდნენ, ორივენი ერთნაირი ღონისა იყვნენ. როგორც ქალი შვილოსნობას დაიწყებდა, მაშინვე კაცს შორდებოდა, ბინას იჩენდა, ბავშვს ახვევდა ნადირის ტყავში; ბავშვი რომ მოიზრდებოდა—მერე მისთვის საქმლის კეთებას უნდებოდა. აქედან წარმოსდგა შრომის განაწილება. ასე ქალი ძალა უნებურად შინ რჩება, კაცი ნადირობს და მტერს ებრძვის. როდესაც კაცმა ცეცხლი გაიჩინა, ქალი მას დარაჯად მიუყენა.

მაშინ ქორწინება იმ სახით, როგორც ეხლა, არ იყო. კაცი, როდესაც რომელიმე ტომში შედიოდა, ის ყველა იმ ტომის ქალების ქმრად ითვლებოდა და ყოველი ქალი ამ ტომისა, ყველა კაცების ცოლად—შვილი დედობით განირჩეოდა და არა მამობით—ეს იყო დედის უფლების გამეფება „მატრიარხატი“; რამდენადაც პირვანდელი საოჯახო მეურნეობა ვითარდებოდა, იმდენადაც ქალი უფრო და უფრო სჭირდებოდა მამაკაცს. მალე კაცი მიეჩვია სარჩოს შენახვას, გაიჩინა საკუთრება, მუშა ხელი დასჭირდა, ამიტომაც როცა მტერს სძლედა, მონად აქცევდა და ამუშავებდა. საკუთრებამ შექქმნა მონობა, პირველი მონა იყო ცოლი ქჰარისა, დედა მისი შვილებისა.

ოჯახის საქმე გართულდა, ქალი მთლად ჩითრია შინაურმა წვრიმალეებმა და ის დაშორდა საზოგადო საქმეს.

გამეფდა პატრიარხატი.

კაპიტალისტურ წესწყობილებამ ქალი ეკონომიურად დაუმორჩილა კაცს და ამით დააკანონა ქალის მონობა.

დედობა თავიდანვე უშლიდა ხელს ქალის თავისუფალ მოქმედებას.

ჩვილი ბავშვი ყოველთვის საჭიროებდა დედის მზრუნველობას.

აი სწორედ ეს მუდამ ხელს უბოჭავდა ქალს.

დედობა მძიმე უღელს აღვამდა ქალს, რომლის მოშორება შეუძლებელი იყო.

მაგრამ ამასთანვე სწორედ ეს დედობა ატარებდა ყოველ განათლების და ზნეობრივი განვითარების ჩანასახს.

ეს იყო პირველი სხივი ზნეობრივობის ბნელ უკუნეთში.

დედობრივი სიყვარულით ქალმა ზნეობრივი ყოველნაირი სახე შეჰქმნა.

ქუთაისელი.

P. S. ეს წერილი მივიღეთ ქალთა ერთი ჯგუფისაგან, რომელსაც ვბეჭდავთ იმისდა მიუხედავად, რომ ზევრში ვერ ვეთანხმებით. ვბეჭდავთ იმიტომ, რომ ამ ჯგუფთან ერთად სასურველად მიგვაჩნია, სხვებმაც გამოსთქვან თავისი აზრი. ოღონდ საჭიროდ ვრაცხთ გამოვაცხადოთ, რომ კერძო წერილებზედ რედაქცია პასუხს არ იძლევა, როგორც აქამდის. დასაბეჭდი წერილები უნდა იყვეს დაწერილი გარკვეულის აზრით და ხელით.

რედ.

ბაღკანეთის ომი და ზავი

დროებითი ზავი უფრო გრძელი გამოდგა, ვიდრე თვით ომი სწარმოებდა, მაგრამ მაინც მტკიცე ზავად ვერ იქცა. ღონღონის კონფერენციასზედ, ოსმალეთის და ბაღკანეთის მოკავშირეთა წარმომადგენლები ისეთი რიხით შეხვდნენ ერთმანეთს, როგორც შეეფერებოდათ „პატარა“ სახელმწიფოებს: ერთის მხრით თავბრუდასხმულთ გამარჯვებით, და მეორე მხრით გულზვიადო ჩატაღჯის შეუვალობით, — მოწინააღმდეგეთ ისეთი მთხრობილება წარუდგინეს ერთმანეთს, რომ არც ერთს არ შეუძლო შეთანხმებაზედ გულგრილად ღაპარაკი. ერთი მხრე თითქმის იმის ცდაში იყო, რომ გაღმა გასდევოდა მოსისხლე მტერსა — გამოღმა მაინც შემჩნებათ, მაგრამ მდგომარეობა რთულდებოდა საქრთაშორისო განწყობილებით.

თუ ბაღკანეთის სახელმწიფოები უდიერად თხოულობდნენ ადრინდობის, სკუტარის და სხ. ციხეების უბრძოლველად დათმობს, კარდა უგულა სხვა დატყორი ტერიტორიისა, ოსმალნი არა ხაკლებ თავხედურად სცდილობდნენ გაებათილებინათ მთელი ომის შედეგები და ძველს „სტატუსკვოს“ დაჭბრუნდებოდნენ თითქმის. ახლარის იმედი და საბუთი ჰქონდა ან ერთს ან მეორე მხარეს ასეთის ქვევისათვის?

ბაღკანეთის კავშირი, დამოუკლავი გამარჯვებით, ვერ ამხნევს, რომ მისი ძალღონე უკანასკნელი გაბრძობება, უკანასკნელი ცდაა, რომელიც, შეიძლება, საბედისწეროდ გადაქცეს: საუკეთესო რაზმები, საუკეთესო ინტელიგენტური ძალები შეაკლეს ოსმალეთს — ტევიანიშტებს, მათს სიმაგრეებს. მილიონობით დახარჯული ფული, მართალია, თითქმის კარგ შეხედულებას აძლევს მათს აზრის, მაგრამ მათი საღარო დაძრეტილია ბრძოლის წინ და იმედი მარტო სუსხზედ თუ აქვთ დამყარებული და საქრთაშორისო კომინაციებზედ, მაგრამ ეს ხომ ორმხრივი ხიფათია: ევროპა არ დაგიდევს სამართალს და თუ მისმა ინტერესებმა მოითხოვეს, შეიძლება მოკავშირეთა ისიც დატყარგონ, რაც აქამდე ჰქონდათ; მით უფრო, რომ გარკვევით რუსეთიც, ეს უმასწობებლესი სახელმწიფო, არავითარ თამასუქებს არა ჰპირდება საშუკლად.

ოსმალნი კი ამ დროს შინაურ შიფთის განიცდიან. მართალია, ანატოლიიდან გადმოზიდეს კარგა ბლამა ჯარი გაღლიზობაში და ჩატაღჯასზედ, დროც ბევრი გაჩანჩაღეს, რომ გონზედ მოსულიყვნენ და ძალა მოეკრიბნათ, მაგრამ ორი უმძლავრესი პარტი უმადლეს სახელმწიფოებრავ განსაცდელის წინაშე მაინც ვერ შერიგებულა. „ერთობის და პროგრესის“ კომიტეტი, რომელმაც უკანასკნელ დროს მოახდინა *Comité d'état*, სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლას უწევს „სამხედრო ლიგას“ და თუმცა ართავს წადილი — ომია, სამშობლოს სირცხვილისაგან დასახსნელად — მაინც ვერ შეთანხმებულან საქრთო მტრის წინაშე.

ჩატაღჯის სიმაგრე, ფინანსიურა და სურსათით დახმარების აღთქმა კერძინა-ავსტრიისაგან, რუმინის უოფლობინობა ბულგარეთის საზღვარზედ, უგულა ეს სავმარის მასალად მიანჩნია ოსმალეთს, გამარჯვების ოცნების საგვებავად.

მოლაპარაკება დელეგატთა შესწულა, აღაპარაკდნენ ისევ ზარბაზნები.

— ჩვენ ნებას არ მივცემთ ომისას, იძხდნენ ევროპული სახელმწიფოები.

ომი დაიწყო.

ჩვენ შეუარიგებთ მოწინააღმდეგეთ, აშბობდნენ ევროპული სახელმ. მოლაპარაკება ჩაიშალა.

— ომი ხანმოკლე იქნება და მებრძოლთ საზღვრებს არ გასცდება, გადასტურებენ იგივე სახელმწიფოები. ომი მართლაც ვერ გასტანს დიდხანს, თუ მებრძოლთ ფინანსიური დახმარება არ აღმოუჩინეს გარედან, მაგრამ ომის დოკალიზაციაზედ კი და მოგახსენით.

ბაღკანეთის ომის დასაწყისში უფრო ხაკლებ იყვნენ მომზადებულნი ევროპული სახელმწიფოები, ვიდრე ესაა. მაშინ არაფერი ჰქონდათ დახარჯული წინასწარ მომზადებზედ და ესაა მილიონებით ირიცხება ეს ხარჯები, მაშინ ხაკლებ იყვნენ შეგულიანებულნი და ემიზნოდან შინაური შიფთისაგ. დღეს კი მიმშვიდებულა თითქმის ქვეყანა და საომრად იუერების მთავრობანი, რომლებთისთვის უოველთვის ხელსაურელია ომი იმ ძველი მოსახრებით, რომ იგი ერის გულის უფრს გარეშე საქმეებისაკენ მიატრევს და შინაურ უწესრიგობაზედ ხაკლებ

აფიქრებს. მაგრამ უკანასკნელმა დრომ, ნამეტნავად რუსეთ — იაპონიის ომმა აჩვენა ქვეყნებს, რომ შინაური, სოციალური წყლულები მეტად მძიმე და სუსხიანი გახდა, რომ შეიძლებოდა მათი რითიმე გადაფურჩქება, მაგრამ ევროპელი სახელმწიფოები მაინც ურიგდებიან ათქვამსაერთაშორისო ომსა.

გერმანიამ და ავსტრიამ იმდენი ჯარის კაცია შეკვარა, იმდენი სურსათი და ტყვია-წამალი დაამზადა, ისეთი ზომები მიიღო საზღვრებზე და ისეთი საომარი განზრახვები შეიმუშავა შინაობაში, რომ ყველა ეს აურაცხელი ხარჯის მომტანი სამზადისი ცუდი შედეგების მომსწავლებელია. ოსიხოლოგურადაც კი ძნელი წარმოადგენია, თუ რამ უნდა შეიმავროს ამოღება აზვავებული ხალხი, თუ ოდნავ შწავა სხვაბი მიეცათ რამე. მართალია, რუსეთმა თითქმის მთლიან შეიკრიფა და მოძიე ხალხი ღვთის ანბარად მიატოვა, მაშინ როდესაც ომის დასაწყისში შეეძლო ხმა აემღლებინა და გაბედული ნაბიჯით ავტონომიის დაგვიამოელო, მაგრამ როდემდის იხვეს უკან რუსეთი, როცა ავსტრია-გერმანიამ მოურადებლად ემუქრება და კრიჭაში უდგია. რუსეთის ხალხს ომი წარმოუდგენელ უბედურების მეტს არას მოუტანს, მაგრამ სახელმწიფოებრივი პრესტიჟი და თავმოყვარეობა ომისაკენ ჰკრავს ხელს, რომ ხმა რუსეთის სახელმწიფოთა ევროპის „კონცერტში“ ისევ გამავრდეს.

ამის გარდა, თუ რუსეთს არაფერი მხელაველი ინტერესი არა აქვს ბალკანეთზე, ისტორიული პერსპექტივა მეტად კარგს იერს იღებს დღეს: მოხატულ სლავიანები, უკვაველი ძმურად ხელს გაუწვდებიან რუსეთს, რომ შავი ზღვა, საბოლოოდ სლავიანთა ხელთაშუა ზღვად აქცეიან.

შესწავს რუსეთს ამდენი ძალა თუ არა? რუსეთი რომ დარწმუნებული იყოს, მისი „მეგობარი“ სახელმწიფოები ინგლისი და საფრანგეთი არაფერს საომარ დახმარებას მართლ მორალურად და ცოტა ფინანსურადაც ხელს წააშველებდნენ გაჭირების დროს — მას თამამად შეუძლო თავი აემღლებინა გერმანიელთა ხიშტების წინაშე.

ძნელია საიქმელად სად გავარდება, ან გავარდება კი პირველი ზარბაზნი, რომელიც ბალკანეთის ომში ხაითრეგდეს სხვებისა, მაგრამ რაც ომი გაგრძელდება, მით ეს მოღადინი უფრო სინამდვილესთან ახლო იქნება. თანამედროვე სახელმწიფოთა არ შეუძლიანთ დიდხანს იმ „ამრეზილ გუნებაზე“ ელონა, რომელშიაც ესდარია. რადგან ეს რამდენიმე მილიონად უჭდებათ. ბალკანეთის ომს კი ბოლო არ უჩანს ჯერ: აღრიანობოლი შეუვალ კლდეთ გადაქცეათ მოკავშირეთ, სკუტარის უმწეოდ ეხეთქება ჩერნოგორელთა რაზმები, ჩატალჯა ძველებურად სიკვდილსა ჰუენს კარშეო და გამდილი გალიზალიც ვერ შეიქმნა მოწმედ საბოლოო გამარჯვებისა.

ყველა ეს ერთად გვაფიქრებინებს, რომ დღესხვალ ევროპის სახელმწიფოები ისევ ჩაკრევიან საქმეში და თუ წინასწარი საიდუმლო შეთანხმება არა აქვთ რა, — საერთაშორისო ომი 1913 წლის ქობინიკაში მოაქვას.

ს. გურჯაანის წერილი კრედიტი ამხანაგობის წლიური კრება

27 იანვარს ადგილობრივ ბიბლიოთეკის საკუთარ შენობაში მოხდა წლიური კრება ამხანაგობის კრედიტის ამხანაგობისა, ზედამხედველ-მმართველობის თანადასწრებით. წევრთა უმრავლესობა დაესწრო. განსახილველი იყო წლიური ანგარიში; წარსული წლის დამდევს ამხანაგობას ჰყოლია 200 წევრი; წლის განმავლობაში მოჰმატებია 205 წ. წლის დამდევს ჰყოლია სულ 405 წ. ანგარიშის ბალანსი: პასივი. საანგარიშო წლის დამდევს ჰქონდა ძირითადი თანხა 2000 მ. სათადარიგო 5 მან. 94 კაპ. სახ. ბანკიდგან მოკლე ვადიანი სესხი 3000 მ. სულ 5005 მ. 94 კ. წლის განმავლობაში შემოვიდა დასაბრუნებლად 5 მ. 94 კ. შესანახი 1160 მ. სესხი 10000 მ. სარგებელი 1039 მ. 20 კ. სულ 12205 მ. 14 კ. გასავალი (იბრუნა) 5 მ. 94 კ. შესანახი 130 მ. გასესხებული იყო 9400 მ. სარგებელი 609 მ. 29 კ. სულ 10245 მ. 23 კ. წლის დამდევს დარჩენილია: ძირითადი თანხა 2000 მან. სათად. თ. 5 მ. 94 კ. შესანახი 1030 მ. სესხი 3500 მ. მოგება 429 მ. 91 კ. სულ 6965 მ. 85 კაპ.

აქტივი შემოსავალი გასესხებული 11515 მან. სარგებელი 609 მ. 29 კ. სულ 12124 მ. 29 კაპ. გასავალი სესხი 12455 მ. შეძენილი ქონება 113 მ. 40 კ. ხარჯი და ზარალი 609 მ. 29 კ.

სულ 13177 მ. 69 კ. რჩება საანგარიშო წლის დამდევს გასესხებული 5875 მ. ქონება 113 მან. 40 კ. სულ 5988 მ. 40 კ. ანგარიშის დამტკიცების შემდეგ კრებამ გაანაწილა მოგება 429 მ. 91 კ. ამნაირად: 175 მ. გადასდო საკუთარ ძირითად თანხის შესადგენად; 84 მ. სათადარიგო თანხად; 100 მ. ამხანაგობის საკუთარ შენობისთვის თანხის შესადგენად; 50 მ. საშუამავლო საოპერაციო თანხისთვის; 15 მ. ადგილობრივ ბიბლიოთეკას და 5 მ. 91 კ. წიგნების სახით ჯილდოთ ამხანაგების შვილებს, რომელნიც მათგანი საუკეთესო მოწაფეები აღმოჩნდებიან ადგილობრივ პირველ დაწყებით სკოლებში. მომავალი წლის ხარჯთ-აღრიცხვა დაამტკიცა 510 მან. აქედან 300 მ. დაუნიშნა წლიურ ჯილდოთ გამგეობის ორ წევრს საქმის მწარმოებელთ სანახევროდ და 60 მ. მესამე წევრს ხაზინადარს. 150 მ. სხვა და სხვა ხარჯისათვის. ბ-ნი ვიფორსი დაპირდა ამხანაგობას 2000 მ. ზედმეტ სესხს განსაკუთრებულის დანიშნულებით იმ შემთხვევისთვის, თუ ვინცობაა ვადით შესანახი ფული მოულოდნელად დასპირდა პატრონს მის გასასტუმრებლად, რადგან კასაში შეიძლება არ აღმოჩნდეს თავისუფალი ფული იმ დროს. კრებამ ნდობა და მადლობა გამოუცხადა მოთავეებს.

ამხანაგი.

რედაქტორ-გამომცემელი რ. გაბაშვილი.

მეომარი.

სამეცნიერო-მედიკოლოგიური და სალიტერატურო ჟურნალი

„განათლება“

მიიღება ხელის მოწერა 1913 წლისათვის.

1913 წელსი ჟურნალი „განათლება“ ჩვეულებრივად გამოვა ყოველთვის შუა რიცხვებში კარდა ზაფხულის თვისთვის. ჟურნალში იბეჭდება წერილები, როგორც სწავლა-აღზრდის შესახებ, აგრეთვე მეცნიერების სხვა და სხვა დარგიდან და სიტუვა კაზმულ მწერლობიდან; აქვს თვიური ჟურნალის ყველა განყოფილება, გამოვა ჩვეულებრივზე უკეთ დასურათებული. ჟურნალში მონაწილეობას იღებენ ყველა ჩვენი საუკეთესო მეცნიერები, მწერლები, პედაგოგები და პოეტები.

იანურიდან ჟურნალში იქნება ცალკე განყოფილება, სადაც დაბეჭდება ყოველგვარი ცნობები ქ. შ. წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების და მისი განყოფილებათა მოქმედების შესახებ.

წლიური ფასი ჟურნალისა არის ოთხიმანეთი (4 მ.) მხოლოდ საფლას მასწავლებლებს და სასაფლას საშვილო-სწავლებლებს ჟურნალი დაეიძობათ სამ მანეთად. საზღ. კარ. 5 მან. ვინც წლიურ ფასს ჟურნალისას იანურის ბოლომდის გადაიხდის, საჩუქრად მიიღებს განსვენებულის აკობ ცოცხებაშვილის მახრდილ სურათს.

ხელის მოწერა თბილისში: ქართულ გამზარაძე, „ნაკადულის“ რედაქციაში და წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში ივანე ავალიშვილთან. ქუთაისში ისილარე კვიციანიძესთან. ბათუმში—წიგნის მაღა-

ზია „კანთიანი“. ამ ორ ადგილას იყიდება ცალკე ნაშრომებიც, თითო 4 მ კამ.

რედაქცია სთხოვს ხელის მომწერლებს დროზე დაიკვეთონ ჟურნალი

მისამართი: Тифлисъ Дворянскаго Грузинская

Гимназія № 1. **წიგნაძე**

რედაქტორ-გამომცემელი **ლ. გ. ბოცვაძე.**

მიიღება ხელის მოწერა 1913 წ.

ნახატებიან საყმაწვილო ჟურნალ

„ნაკადული“

წელიწადი მეცხრე

ჟურნალი გამოვა ჩვეულებრივ პროგრამით, საგანგებოდ არჩეულ სარედაქციო კომისიის ხელმძღვანელობით.

ორი გამოცემა:

მცირე წლოვანეთათვის 24 წიგნი

მოზრდილთათვის . . . 12 წიგნი

ელირება წლიურად 5 მან., ნახევარ წლით 3 მან., ცალ-ცალკე თვითო გამოცემა 3 მან., საზღვარ გარედ 7 მ.

წლიური ხელის მომწერნი მიიღებენ საჩუქარს. ხელის მოწერა მიიღება თბილისში „ნაკადულის“ რედაქციაში, გოლოვინის პროსპექტი, 8.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე. გამომცემელი თავ. პ. ი. თუმანიშვილი.

Открыта подписка на 1913 годъ

на политическую, общественную и литературную ежедневную газету

გ ა ნ ა კ ა დ უ ლ ი ს

независимый-прогрессивный демократический органъ, обслуживающій интересы Закавказскаго края; безъ различія націоналистеи.

(Восьмой годъ изданія)

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА

Съ доставкой въ городъ Тифлисъ:

12 м. 5 руб., 11 м. 4 р. 70 к., 10 м. 4 р. 40 к., 9 м. 4 р. 10 к., 8 м. 3 р. 80 к., 7 м. 3 р. 40., 6 м. 3 р. 5 м. 2 р. 60 к., 4 м. 2 р. 20 к. 3 м. 1 р. 75 к., 2 м. 1 р. 35 к., 1 м. 75 к.

Съ пересылкой для иногороднихъ

7 р., 6 р. 50 к., 6 р., 5 р. 50 к. 5 р., 4 р. 50 к., 4 р., 3 р. 50 к., 2 р. 80 к., 2 р. 10 к. 1 р. 40 к., 75 к. Заграницу вдвое больше городской

Для годовыхъ подписчиковъ допускается РАЗСРОЧКА по 1 р въ мѣсяць.

Подписка принимается только съ перваго числа каждаго мѣсяца и не далье, какъ до конца года, въ конторѣ редакціи на Дворцовой улицѣ, въ домѣ Грузинскаго Дворянства (входъ со двора грузинскаго театра)

Телефонъ № 917.

ПЛАТА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ:

Для Закавказья на мѣсто, занимаемой строкой петита: впереди текста 15 коп., позади текста 10 коп., послѣ текста 50 коп. Стороннее сообщеніе 15 коп. зрѣлища и увеселенія 20 коп.

За многократныя объявленія скидка.

Объявленія о спросѣ и предложеніи труда, объ отдачѣ кварталъ, наймѣ прислуги и т. д. на 4 стр.—25 к. каждое. Траурное объявленіе—4 руб.

Объявленіе внѣ предѣловъ Кавказа принимаются исключительно въ центральной конторѣ торговаго дома Л. Э. Метцль и К. въ Москвѣ, Мясницкая д. Сытова, въ отдѣленіяхъ въ гор. С.-Петербургѣ—большая Морская. № 11, въ Варшавѣ—Маршалковская, № 180, „ 24 к. передъ текстомъ и 12 коп. послѣ текста.

მოითხოვეთ ყველგან

კოოპერატიული ღვინო

საზოგადოება „კახეთი“-სა

ეზო საზოგადოება „კახეთისა“: ღვინის მოტანა და გატანა

საზოგადოებას 15 წლის განმავლობაში გაუყიდა 1,000,000 ვედრო ღვინო 3,000,000 მან.

საზოგადოებას აქვს განყოფილებანი: ბაქოში, ასხაბადში, ტაშკენტში, ბათუმში, მოსკოვში, არმავირში, ალექსანდრპოლში, ეკატერინოდარში.

სარდაფი „კახეთისა“: ღვინის გადაღებ-გადმოღება

საზოგადოების ადრესი: თბილისი, გოგოლის ქუჩა, საზოგადოება „კახეთი“

მევენახეთა საზოგადოება „კახეთი“ დაარსებულია 1894 წელს. საზოგადოებაში არის 164 წევრი. „კახეთის“ საზოგადოების წევრებს აქვთ 866¹/₂ ღმერთინა ვენახი, საიდანაც უზიდავენ საზოგადოებას ნამდვილ კახურ ღვინოს!

ქალაქი ერთობაშია!

კახელებო! ჩაეწერეთ საზოგადოების წევრებად და ამით დაიხსენით თქვენი სარჩო-საბადებელი სირაჯ-ჩარჩების ცარცვისაგან და მასთან ერთად შეუწყეთ ხელი ღვინით და საქმეში მონაწილეობით. ყოველ კახელისთვის ფრიად სასარგებლო „საზოგადოების“ გაფართოება— გაძლიერება, მისი წევრების გაძლიერების და გამდიდრების მომასწავებელია.

უკანასკნელ დროს საზოგადოების საქმიანი მოქმედებები და მკვიდრად დაყენებულია.

მოითხოვეთ საზოგადოების წესდება: